

KIÁLLÍTÁSOK

- Színek, tárgyak, történetek
Rendhagyó válogatás az
Iparművészeti Múzeum
gyűjteményeiből
(*Semsey Balázs*) 2
- Napkelet – Távol-keleti
inspirációk a kortárs magyar
iparművészetben. Csoportos
kiállítás a Palmetta Design és
Textilművészeti Galériában
(*Simonyi István*) 12
- desirée – talizmánok űr-
utazóknak; újvilágok speciális
készségekkel valóknak
Gondolatok Ráthonyi Kinga
keramikusművész FISE
Galériában kiállított munkáiról
(*Kemény István*) 19
- Ráthonyi Kinga csodálatos
világai (*bg*) 22
- Az érem minden oldala
(*Miroslaw Ratajczak,
fordította: Trojan Márta*) 24
- Metamorfózis – egy barokk tál
átváltozásai. Szabán György
keramikusművész kiállítása
a Budai Klub-Galériában
(*Szokolczay Lajos*) 29

ÉRTÉKÖRZÉS – ÉRTÉKMENTÉS

- Egy újító szellemű alkotó
életművének archívuma
Csekovszky Árpád keramikus-
művész nemzetközi
elismertségének dokumentumai (*F. Orosz Sára*) 34
- Szemelvények a Neuschlosz-Lichtig Repülőgépgyár
és Faipari Rt. történetéből (*Tóth Sándor László*) 38

IN MEMORIAM

- Hegyi Ibolya (1953–2016) kárpitművész emlékére
(*Kontsek Ildikó*) 42

- HÍREK 46

TARTALOM

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

**Ráthonyi Kinga: Oszlopos történet (részlet) /
Kinga Ráthonyi: A Story of Column (detail)**

EXHIBITIONS

- Colours, objects, stories
A unique selection from the
collections of the Museum
of Applied Arts, Budapest
(*Balázs Semsey*) 2
- Orient—Inspirations from the
Far East in Contemporary
Hungarian Applied Arts
A group exhibition at Palmetta
Design & Textile Art Gallery,
Budapest (*István Simonyi*) 12
- Desirée—Talismans for Space
Travelers; Newfoundlands
for Beings with Special
Willingness. On works by
ceramic artist Kinga Ráthonyi
shown at the FISE Gallery of
the Studio of the Young Artists
Association, Budapest
(*István Kemény*) 19
- The miraculous worlds
of Kinga Ráthonyi (*bg*) 22
- Both sides of the medal
(*Miroslaw Ratajczak, translated
by Márta Trojan*) 24
- Metamorphosis—Paraphrases
of a Baroque Bowl. Exhibition
of ceramic artist György Szabán
at Budai Klub Gallery, Budapest
(*Lajos Szokolczay*) 29

SAFEGUARDING VALUES

- Oeuvre archive of
an innovative-spirited artist
Documents of the international reputation of ceramic
artist Árpád Csekovszky (*Sára F. Orosz*) 34
- Extracts from the history of the Neuschlosz-Lichtig Aircraft
and Wood Industry Co. (*Sándor László Tóth*) 38

IN MEMORY

- In memory of tapestry artist Ibolya Hegyi (1953–2016)
(*Ildikó Kontsek*) 42

Színek, tárgyak, történetek

Rendhagyó válogatás az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiből

■ Április elejétől az Iparművészeti Múzeumban új időszaki kiállítás látható, amely szakítva a megszokott, történelmi és stílustörténeti korszakokra vagy műfajokra építő kurátori gyakorlattal, a kiállított műtárgyakat színük szerint csoportosítva mutatja be. A kiállítás

három termében zöld, kék és vörös tárgyak sorakoznak egymás mellett – akad közöttük középkori és kortárs, szakrális és profán, egzotikus és hétköznapi, de valamennyinek meghatározó eleme az adott szín. A több mint 400 kiállított tárgy egytől egyig a múzeum

Foto: Jakcsy Iván / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Verdűr / Verdure
Flandria, 1550–1560,
gyapjú, szövött
falkárpit (Ipar-
művészeti Múzeum,
Budapest) / Flanders,
1550–1560, wool,
woven tapestry
(Museum of Applied
Arts, Budapest)

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

←
Színekre hangolva című
kiállítás (részlet) –
a „zöld tárgyak terme”.
Belsőépítészeti terv:
Tóta József / View of
the exhibition In the
Mood for Colours.
The ‘Hall of Green
Objects’. Interior
design: József Tóta
Iparművészeti
Múzeum, Budapest,
2016 / Museum of
Applied Arts,
Budapest, 2016

gyűjteményeiből származik, azoknak sajátos keresztmetszetét adva. Talán nem túlzás kijelenteni, hogy ehhez hasonló – korát, stílusát és műfaját tekintve ennyire „sokszínű” – tárgyválogatást egyetlen más hazai közgyűjtemény anyagából sem lehetett volna összeállítani.

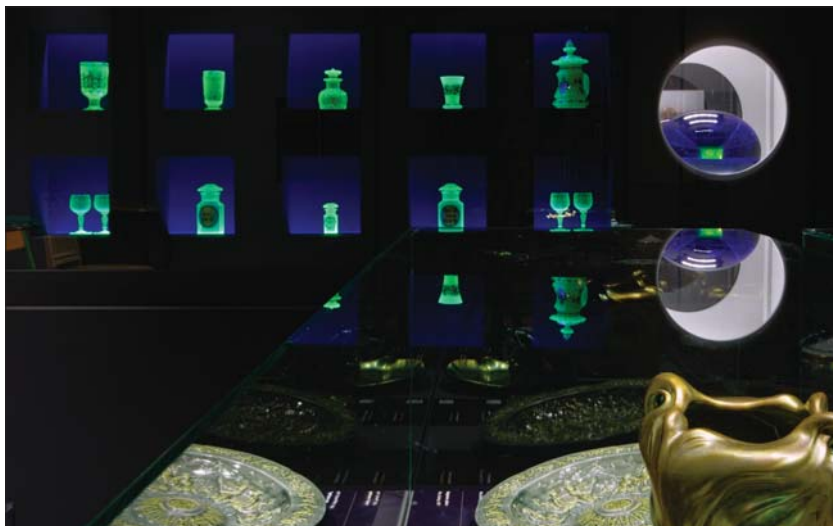
Bár tudomásunk szerint Magyarországon még nem rendeztek hasonló kiállítást, nemzetközi összevetésben nem tekinthető előzmények nélkülinek. 2008-ban az amszterdami Rijksmuseum rendezett az interneten

elérhető virtuális kiállítást a gyűjteményében őrzött cipőkből és ruhakiegészítőkből *Accessorize!* címmel – ennek nyomtatásban megjelent katalógusa a több évszázadot felölelő és igen változatos technikákkal készített műtárgyanyagot ugyancsak színek szerint csoportosítva mutatta be.¹ 2009-ben a koppenhágai Kunstindustrimuseet jelentetett meg gyűjteményének kiemelkedő műtárgyaitól egy katalógust, amelyben az állandó kiállításon amúgy stílustörténeti korszakok szerint rendezett műveket hét fejezetre (vörös,

**Színekre hangolva című kiállítás (részlet)
– a „zöld tárgyak terme” / View of the exhibition
In the Mood for Colours. The 'Hall of Green Objects'**
*Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2016 /
Museum of Applied Arts, Budapest, 2016*

fekete, fehér, kék, zöld, barna és sárga) osztva, színük szerint gyűjtötték össze.² A közelmúltban pedig – a budapesti kiállítástól teljesen függetlenül – a Melbourne-i National Gallery of Victoria egyetlen szín, a kék tematikájának szentelt időszakos tárlatot: *Blue: Alchemy of a Colour*.³

Az Iparművészeti Múzeum kiállításának vázát adó három szín, a zöld, a kék és a vörös történetesen a fényerő összeadásán alapuló úgynevezett additív színkeverés (s mint ilyen valamennyi digitális képmegjelenítő eszköz) alapszínei – kézenfekvően adódó szim-

Fotó: Jakstity Iván / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**Színekre hangolva című
kiállítás (részlet)
– a „zöld tárgyak
terme” / View of the
exhibition In the Mood
for Colours. The 'Hall
of Green Objects'**
*Iparművészeti
Múzeum, Budapest,
2016 / Museum of
Applied Arts,
Budapest, 2016*

bolikus kapcsolatot teremtve a múzeumokat is érintő digitalizációs törekvések és az „analóg” műtárgyak között, ám ettől jórészt függetlenül a gyűjteményekben őrzött tárgyakon is e színek árnyalatai fordulnak elő a legváltozatosabban.

A termeken belül a tárgyak kisebb tematikus csoportokra osztva jelennek meg. E csoportok közül némelyik mindhárom teremben ismétlődik – mázas kerámiák, színes üvegek, viseletek és viseletkiegészítők, liturgikus öltözékek, nyomott mintás textíliák –, más műtárgycsoportok speciálisan egy-egy színhez kötődnek. Az utóbbiakra példa a „zöld teremben” a 16–17. századi verdűroket képviselő, növényi mintákkal borított flamand kárpit, amelynek műfaji elnevezése is a francia *vert* (zöld) szóból ered, illetve a zöldségeket,

zöld növényeket és állatokat formázó, olykor megtévesztően természetű, máskor absztrakcióba forduló kerámiatárgyak (naturáliák). Jellemzően „kék” műfaj a kékfestés technológiája, amiként – kínai mintákat követve – az európai kerámiaművészetben is különösen kedveltek voltak a kék-fehér motívumokkal díszített porcelánok. A vörös szín elválaszthatatlan a reprezentáció és a figyelemfelkeltés igényétől – erre szolgálnak példaként a 17. és 20. századi férfidíszruhák éppúgy, mint korunk divatjának ikonikus darabjai, a magas sarkú piros női cipők.

Néhány kiállított tárgye együttes magára a múzeum

**Illatszeres üveg dugóval (UV-fényben) /
Perfume bottle with stopper (in UV light)**

**Illatszeres üveg dugóval
(természetes fényben) /
Perfume bottle
with stopper
(in natural light)**

Csehország,
19. század eleje, urán-
dioxiddal színezett
üveg, magasság dugó
nélkül: 11,5 cm,
talpátmérő: 7,5 cm
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
Bohemia,
early 19th c., uranium
glass, height without
stopper: 11,5 cm, base
diameter: 7,5 cm
(Museum of Applied
Arts, Budapest)

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Színekre hangolva című kiállítás (részlet) – a „kék tárgyak terme” / View of the exhibition In the Mood for Colours. The 'Hall of Blue Objects'
Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2016 / Museum of Applied Arts, Budapest, 2016

épületére is reflektál. A 2011-ben az Iparművészeti Múzeum által meghirdetett *Mindörökké Zsolnay!* című pályázat résztvevői az épületet borító zöld (és sárga) mázas tetőcserepek töredékeinek felhasználásával terveztek kortárs ékszereket, amelyek közül néhány most a kiállításon is látható. Ugyancsak az épülethez kötődik a tetőszerkezet egy részletét ábrázoló cianotípiá- (ún. kéknymat-) másolat, amely a múlt századforduló táján, különösen építészeti tervrajzok sok-

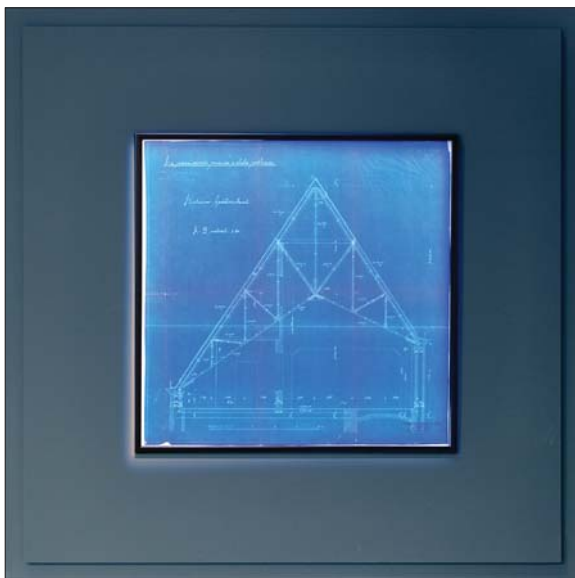
szorosításához használt kezdetleges fénymásoló eljárással készült – és történetesen kék színű.

Vannak esetek, amikor a felhasznált alapanyagok sajátos tulajdonságai új, gyakran az alkotók számára sem ismert esztétikai elemekkel gazdagítják a műtárgyakat. A 19. században igen kedvelt, urán-oxiddal színezett, természetes fényben zöldessárga színben mutatkozó üvegtárgyak (gyógyszertári palackok, emlékpoharak, díszedények) UV-fénnyel megvilágítva

**Levesestál fedéllel, ún. hagymadekorrall (12 személyes asztali készlet része). Meisseni Porcelángyár /
Tureen with lid, with 'onion' pattern (part of a service for 12 persons). Meissen Porcelain Factory
[cca. 1920] aranyozott, máz alatt kobalttal festett porcelán (Iparművészeti Múzeum, Budapest) /
gilded, underglaze cobalt painted porcelain (Museum of Applied Arts, Budapest)**

Fotó: Friedrich Krizstina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

neonzöld árnyalatban fluoreszkálnak. Gáspár György 2006-ban készült üvegplasztikája azonban már tudatos művészi eszközként használja az uránüveg futurisztikus hatást keltő tulajdonságát. A kiállításon mód nyílik mindkét fajta megvilágításban szemlélni a tárgyakat.

Nyomtatott katalógus a kiállításhoz nem készült, de valamennyi műtárgy – képekkel és szöveges ismertetővel együtt – megtalálható a múzeum internetes gyűjteményi adatbázisában (<http://gyujtemeny.imm.hu>), ahol egyes kiemelkedő művekről a tablószövege-

Színekre hangolva című kiállítás (részlet) – a „kék tárgyak terme” / View of the exhibition In the Mood for Colours. The 'Hall of Blue Objects' Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2016 / Museum of Applied Arts, Budapest, 2016

Tervrajz – az Iparművészeti Múzeum fedélszékének keresztmetszete. Tervezte: Lechner Ödön és Pártos Gyula / Cross-section of the roof structure of the Museum of Applied Arts. Architectural plan by Ödön Lechner and Gyula Pártos [1895] papír; cianotípiás (Iparművészeti Múzeum, Adattár, Budapest) / paper; cyanotype (Archives, Museum of Applied Arts, Budapest)

Borz Kováts Sándor:

Fotel / Sándor Borz

Kováts: Armchair

[cca. 1969] *üvegszálas
műanyag, magasság:
72 cm (Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
fibre reinforced plastic,
height: 72 cm
(Museum of Applied
Arts, Budapest)*

ken szereplő információkon túl további érdekességek is olvashatók.

A kiállítás látványos kísérőprojektje a MOME TechLab munkatársai által fejlesztett *SzínTükör* című interaktív installáció, amely a látogatók ruháinak elemzésén alapul. A tükör beszkeneli az előtte álló látogató öltözkését, és annak jellemző színeit társítja valamelyik kiállított műtárgyhoz, amelynek színárnyalatai a legközelebb állnak a látogató által viselt ruhadarabokhoz. Az így kapott képet azután ki-ki elküldheti magának egy általa megadott e-mail-címre – és ha akarja, szabadon megoszthatja másokkal is a közösségi média felhasználásával.

Ugyancsak a kiállításhoz kapcsolódva, annak nyit-

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**Stanislav Libenský – Jaroslava Brychtová: Üvegplasztika /
Stanislav Libenský – Jaroslava Brychtová: Glass Statuette**

[1987] *színezett üveg, magasság: 22,8 cm*

*(Iparművészeti Múzeum, Budapest) / coloured glass,
height: 22,8 cm (Museum of Applied Arts, Budapest)*

vatartása alatt a múzeum földszinti előcsarnokában álló üvegvitrinben időszakosan egy-egy további, a kiállítás tematikájához kapcsolódó műtárgy kap helyet. Elsőként a fiatalon elhunyt Borz Kováts Sándor által 1969 körül tervezett és saját kezűleg kivitelezett, üveg-

szálas műanyagból készített piros fotel, amelynek egyetlen elkészült prototípusa szintén a múzeum gyűjteményét gazdagítja.

SEMSEY BALÁZS
művészettörténész

*(Színekre hangolva. Iparművészeti Múzeum, Budapest,
2016. március 31. – szeptember 4.)*

Jegyzetek

1. Bianca M. du Mortier – Ninke Bloemberg: *Accessorize! 250 Objects of Fashion & Desire*. Amsterdam, 2009. A könyvben foglaltaknál bővebb, játékokkal és animációkkal kiegészített virtuális kiállítás, amely a színek mellett még sok egyéb

Fotó: Áment Cellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Színekre hangolva című kiállítás (részlet) – a „vörös tárgyak terme” / View of the exhibition In the Mood for Colours. The ‘Hall of Red Objects’
Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2016 / Museum of Applied Arts, Budapest, 2016

Asztali díszszekrény, chinoiserie díszítéssel, zseboraszerkezettel /
Small ornamental cupboard with a clock, with chinoiserie decoration and watch work
 Németalföld (?), 1740 körül, festett, lakkozott fa
 (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Flanders (?), c. 1740, painted, lacquered
 wood (Museum of Applied Arts, Budapest) [62x42x24 cm]

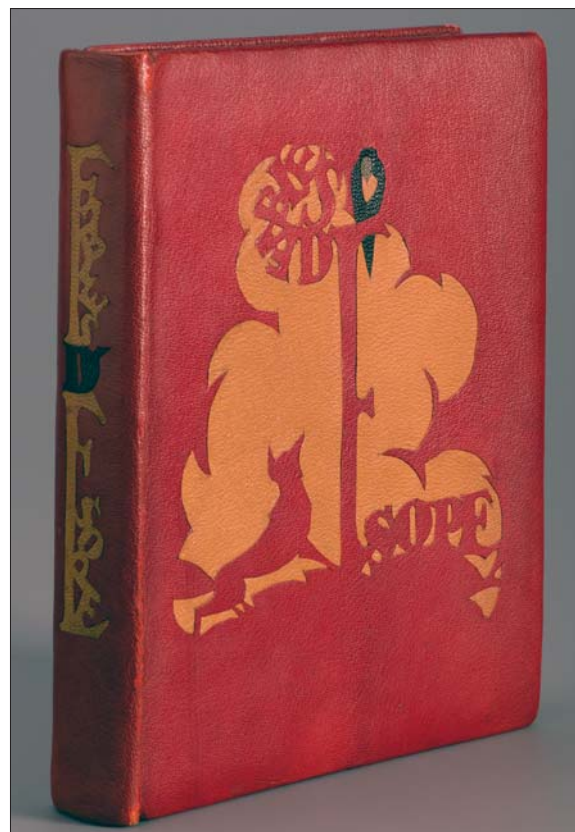
szempont szerint is osztályozza a bemutatott műtárgyakat, lapzártakor a www.rijksmuseum.nl/formats/accessoires oldalon érhető el (hozzáférés: 2016. április 11.).

2. Bodil Busk Laursen (ed.): *Highlights in The Danish Museum of Art & Design*. Copenhagen, 2009.
3. National Gallery of Victoria, Melbourne, 2015. november 6. – 2016. április 3. Erről bővebben ld. Carol Cains – Matthew Martin: *Blue: Alchemy of a Colour*; www.ngv.vic.gov.au/essay/blue-alchemy-of-a-colour (hozzáférés: 2016. április 11.).

Könyvborítás (Fables d'Esopo. Paris, 1913).

Tervezte: Jaschik Álmos, kivitelezte: Jaschikné Müller Mária / Book cover (Fables d'Esopo. Paris, 1913).

Design: Álmos Jaschik, manufacturer: Mária Jaschik Müller
 [1920–1930] kecskebőr, intarzia (Iparművészeti
 Múzeum, Budapest) / goatskin, inlay (Museum of
 Applied Arts, Budapest) [19,8x15,2x2,7 cm]

Napkelet – Távol-keleti inspirációk a kortárs magyar iparművészetben

Csoportos kiállítás a Palmetta Design és Textilművészeti Galériában

■ 2016. április 13-án *Napkelet* címmel négy hazai művész munkáiból nyílt a budai Palmetta Galériában kiállítás, mely május 14-ig várta látogatóit. A cím japán, illetve kínai ihletésű tárgyakra utalt. A galéria által meghívott művészek eseti csoportosulást alkottak, ám közös nevezőként mindegyiküket megérintette pá-

lyájuk során a Távol-Kelet kultúrája és művészete: Gyulai Natália textil- és ruhatervező, Király Fanni és Tóth Zoltán ékszertervező, valamint Tóth-Vásárhelyi Réka kokeshibaba-készítő iparművészek e témában készített munkáikból adtak látványos ízelítőt.

A művészetben a különböző kultúrák találkozásai

Gyulai Natália:
A Chic Chinois-kollekció
egyik darabja
(fotómontázs) /
Natália Gyulai:
A piece of the Chic
Chinois Collection
(photomontage)

[2003] egyedi hímzés,
steppelés, applikáció,
36-os méret, hossza:
90 cm / individual
embroidery, stepped,
application, size: 36,
length: 90 cm

Gyulai Natália:
A Chic Chinois-kollekció
egyik darabja
(fotómontázs) /
Natália Gyulai:
A piece of the Chic
Chinois Collection
(photomontage)

[2003] egyedi hímzés,
steppelés, applikáció,
36-os méret, hossza:
92 cm / individual
embroidery, stepped,
application, size: 36,
length: 92 cm

Fotó: Barbay Csaba

és törvényszerű kölcsönhatásai mindig izgalmas fejleményeket produkáltak, amire a művészettörténet hatalmas példatárral tud szolgálni. A japán kultúra érdemben a Meiji- (Meidzsi-) korban (1867–1912) érte el a nyugati világot, köztük hazánkat is. Ez Japánban a modernizálás, az iparosítás és a nyitás korszaka volt a megelőző teljes bezárkózás korszaka (Edo-kor, 1603–1867) után. A kulturális nyitás nyomán világ-

szerte kibontakozó japonizmus újabb és újabb hullámainak hatásai az impresszionizmustól a szecesszióig át számos 20. századi kulturális jelenségben érhetők tetten, miként jelenünkben is. A kínai hatás jóval nagyobb múltra tekint vissza az európai kultúrtörténetben, emlékei a barokk kortól sokasodnak, ám ennek taglalását – ami ugyancsak a jelenig ér és részint közzismert – itt elhagyom. Jelenünkben a globalizáció, a média és a világháló nyomán eltűnni látszik a kultúráinkat elválasztó gigantikus távolság. Hasonlóképp áll ez más további egzotikus kultúrák esetében is. A művészek számára ez az inspirálódás korlátlan távlatait nyitja meg térben és időben. Mindez kiterjedhet motívumra, formára, anyaghasználatra, technológiára, de akár spirituális mélységekig, filozófiák átvételéig is. E tekintetben érzékeny kérdés, hogy a lokális kultúrák alkotói, jelen esetben hazai művészeink – nem csupán a Palmetta galériabeli tárlat szereplői – miként képesek megőrizni, illetve újrateremteni művészi és tárgykultúrájuk hagyományos értékeit, elkerülve az önfeloldódást a kulturális hatások tengerében.

A tárlatra térve: a látványt már csak méretüknél fogva is Gyulai Natália térbe függesztett fekete ruhái dominálták, melyek láttán a „remekbe szabott” jelző ezúttal nem csupán képletesen, de szó szerint is érthető. A színpompás kínai motívumokkal hímzett ruhák részint 2003 táján készültek, miután Kozma Lajos kézműves-iparművészeti ösztöndíjas fiatal tervezőként hároméves projektet szentelt a kínai minták, illetve ezzel összefüggésben a steppelési és hímzési technikák tanulmányozásának. Keleti inspirálódású tervezői gyakorlata azonban korábbiól datálódik, hiszen már 1999-ben nagy sikerrel szerepelt kínai motívumokkal díszített ruháival Pekingben a *Chic Chinois* nevű nemzetközi divatseregszemlén; erre készült kollekciója bejárta a világot. Pár évvel később részben ez az anyag, a Kozma-ösztöndíjas darabokkal kiegészülve, a Ludwig Múzeum aulájában szerepelt a divattörténeti jelentőségű *CHINA GOWN* című kiállításon, még a Budavári Palotában. A keleti inspirálódás búvópatakként időről időre visszatérő hatásként kíséri Gyulai Natália tervezői pályáját. A ruhákra térve, anyaguk többrétegű, ergonomikus, sportcélokra fejlesztett high-tech, ugyanakkor testbarát alaprétgre

Király Fanni: Eső nyakék (Haiku-sorozat) / Fanni Király: Rain. Necklet (Haiku Series)
[2015] ezüst, pergamen, oxidált hematit, szaru, üveg, viaszveszejtéses öntés, montírozás, egyedi technika / silver, parchment, oxidised hematite, born, glass, lost-wax casting, mounting, individual technique
[18x18x3 cm]

„Magányos vagyok.
Eljössz hozzám? Nézd, lebulult
egy kiri-levél.”

Matsuo Bashō
Tandori Dezső fordítása

épül, melyre újabb hártyszerű anyag, majd hímzés-
rétegek épülnek. A fekete alapra varrt felső hímzés
finom rácsmintaként – ugyancsak feketén – az egész
felületre kiterjed, végül erre kerül utolsó réteggént a
történeti kínai előkép nyomán áttemelt szimbolikus
darumadár (méretes, színes, figurális dízhímzés a
háttoldal közepén), vagy a fekete alapon szétszórt szín-
pompás, repkedő pillangók. A rétegek kapcsolatát,
egyben a ruhák dekorativitását a steppelések és a hím-
zések bravúros varrásai adják, plaszticitásuk révén fi-

**Király Fanni: Gomolyag függő-bross (Haiku-sorozat) /
Fanni Király: Billow. Pendant-brooch (Haiku Series)**

[2015] ezüst, áttört pergamen, ónix, szaru, oxidált
hematit, üveg, montírozás, egyedi technika / silver, filigree
parchment, onyx, born, oxidised hematite, glass, mounting,
individual technique [18x18x2 cm]

„Szárazság hava.
Fönn felbők tornyosulnak,
itt lenn: Vihar-begy.”

Matsuo Bashō
Tandori Dezső fordítása

→
Tóth Zoltán:
Oryx nyakék /
Zoltán Tóth:
Oryx. Necklet

[2012]
gyöngyház, trópusi
dió, szaru, bakelit,
ezüst, olivin, ónix,
medál: 5x7x1 cm,
láncossz: 45 cm /
mother of pearl,
tropical nut, horn,
Bakelite, silver,
olivine, onyx,
medal: 5x7x1 cm,
chain length: 45 cm

nom felületi játékkal fűszerezve az amúgy is izgalmas látványt. Az e mögött megbújó kísérletező attitűd a művész sajátja.

2013-ban a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum *Szamurájok és gésák – Hagyományos japán viselet és kortárs magyar ékszerek* címmel nagy sikerű, emlékezetes kiállítást tartott, amely 2014 áprilisáig Pécsen is látható volt.¹ E tárlaton 19 ékszertervező iparművész – köztük Király Fanni és Tóth Zoltán – mellett Tóth-Vásárhelyi Réka is szerepelt kokeshi (kokeshi) babáival. Király Fanni a 2013-as kiállításra új sorozattal jelentkezett, melynek darabjait egy-egy *haiku* ihlette. Az utóbbi évszázadok alatt csiszolódott ez a hagyományos versforma; írója képszerűségében rögzít egy megélt pillanatot, természeti képet, ám a három rövidke sorra szorítkozó tömör forma nélkülözi a szerző érzéseit, benyomásait, ezek az olvasóban születnek meg. E versműfaj az Edo-korban élte virágkorát, Király Fanni is Edo-kori klasszikus szerzők haiku² közül szemezgetett, majd az immáron védje-

Fotó: Varján András

gyévé vált pergamenes ékszereit, azok formai jegyeit, kiegészítő anyagait (ezüst, csiszolt drágakövek), jellegzetességeit a darabonként választott haikuk hangulatához, képszerűségéhez alakította. A pergamen cserzetlen kecskebőr, mely az alkotó keze nyomán nyeri eseti formáját, színét, részleteit, szépen illusztr-

Tóth Zoltán:
Téli szállás nyakék /
Zoltán Tóth:
Winter Retreat.
Necklet

[2010] plexi,
gyöngyház, trópusi
dió, ezüst / plexiglass,
mother of pearl,
tropical nut, silver
[16x8x1 cm]

Fotó: Varján András

rálva, hogy egy középkorból ismert matéria miként kaphat egy kreatív tervezőművész invenciója nyomán kortárs funkciót, kifejezést. A 2013-ban elkezdett Haiku-sorozat folyamatosan gyarapszik, mára 31 darabot számlál. Ezek sorából ezúttal tucatnyi ékszer szerepelt a tételenként mellékelt ihlető haikuk kíséretében, melyek láttán ki-ki megtapasztalhatta, hogy az ékszer miként rezonál a versre, illetve a szemlélőre, akiben ezek együttes hangulata, érzete alakítja az összbenyo-

mást. Valljuk meg, ritka, ugyanakkor briliáns helyzet, hogy efféle irodalmi segédlet katalizálná egy ékszer hatásmechanizmusát ama szokványos alaphelyzetben, hogy elnyeri-e szemlélője és majdani viselője tetszését. A sorozatot 2014-ben meghívták a JOYA Barcelona Art Jewellery Fair-re, majd a legújabb tagjai 2015-ben elnyerték a Magyar Formatervezési Díj kiemelt pályaművek kiállítási jogát. 2016-ban pedig a sorozatból három bekerült a Hopp Ferenc Múzeum gyűj-

Tóth-Vásárhelyi Réka:
Gésa lámpással,
kokeshi baba /
Réka Tóth-Vásárhelyi:
Geisha with Lantern.
Kokeshi doll

[2016] gyertyán,
esztergált, faragott,
festett, lakkozott,
magasság: 15 cm /
hornbeam, lathe-
turned, carved,
painted, lacquered,
height: 15 cm

→
Tóth-Vásárhelyi Réka:
Szakura anno,
kokeshi babapár /
Réka Tóth-Vásárhelyi:
Sakura Anno.
Kokeshi doll pair
[2016] *japán jubar,*
plexi, esztergált,
égetett, lézer-
gravírozott, viaszolt,
magasság egyenként:
15 cm / Japanese
maple, plexiglass,
lathe-turned, burnt,
laser-engraved,
waxed, height:
15 cm each

teményébe, igazolva a Haiku-sorozat hazai és nemzetközi sikerét.

Tóth Zoltán művészetében ugyancsak nem futó kaland a távol-keleti inspiráció; már közel tíz esztendeje készíti kifinomult, keleti hangulatú ékszereit. Esetében egy japán díszítőtechnika kritikai átvételéről beszélhetünk, mely meghonosítója, a 18. században élt Shibayama Doshō (Sibajama Dosó) mester neve nyomán shibayama-technikaként virágzott fel a szigetország művészetében. Aprólékos díszítőeljárás ez, ötvözve az intarzia- és a relieftechnikákat, mivel a berakás negatívan megvésett fészkebe kerülő darab itt kiemelkedik az alapfelülethől, s ez a része vésett megmunkálással reliefsként díszíti a kompozíciót. Eredetileg különféle használati és dísz tárgyak lakk, csont, nemes fa, fém anyagú felületeinek értékes jáde, gyöngyház, teknőcpáncél, elefántcsont, korall, nemesfém aprólékos gondossággal megmunkált darabkaival való díszítésére alkalmazták e technikát a más műfajoknál is alkalmazott figurális jelenetek, motívumok ábrázolásaival. (A shibayama-technikáról bővebben a művész honlapján részletes, fotókkal illusztrált leírás olvasható.) Tóth Zoltán ezüst ékszereinek díszítésére műveli e technikát, kreatívan igazítva lehetőségeihez, művészi koncepciójához. Ez eleve nővum, hiszen az általunk megszokott ékszer-fogalomba eső tárgyítípus a történeti Japánban nem létezett. A shibayama-dísz nála az ékszerbe integrált díszítőbetétként kap szerepet; csontszínű világos felülete az ékítő jelenettel kontrasztot alkot a körítő ében-, vagy éppen bakelit-elemek sötét felületeivel és a további anyagfélék változatos sorával. Az ékszerek miniatűr plasztikai művekként való értelmezése a darabok izgalmas formai megoldásai okán kézenfekvő megközelítés a Tóth Zoltán-ékszerek láttán. A csontot sok darabnál egy különleges trópusi dió szelete helyettesíti, amelyen bravúrosan megfaragott gyöngyház madárcák, virágok és állatfigurák formálják a japán művészetet idéző kompozíciókat. Visszatérő részlet az alkotói logót hordozó aprócska „pecsét” korallból, vagy éppen gyöngyházból. E darabok – noha már vagy félszáz készült belőlük az elmúlt évtizedben – korunk megunthatatlan szépségű klasszikusai.

Tóth-Vásárhelyi Réka a Japánban nagy hagyomány-

Fotó: Gyöppös Viktória

nyal bíró kokeshi babák hazai specialistája; művésztelével a többi között a már említett *Szamurájok és gésák* című kiállításon találkozhatott a hazai közönség, de több ízben szerepelt már munkáival Japánban is. „Egy csodálatos folyamatnak tartom a kokeshik születését; a fa lelket ad a kokeshinek, míg a kokeshi új életet ad a fának, és így jóval túlmutat egy »fababa« fogalmán. A kokeshi a formák játéka, végtelen variációs lehetőségével, egyszerű mértani formából néhány ecsetvonással bármi megszemélyesíthető” – vallja. A végtagok nélküli, hengeresen esztergált, stilizált figurák egyedi karakterét festésük adja meg. Készítésük a népművészet sok évszázados hagyományában gyökerezik, ám mára Japánban külön iparművészeti ággá alakult, ahol – miként Tóth-Vásárhelyi Réka munkáin is – egyre tágabb teret kap a művészi kreativitás. Így a jelen tárlaton alkotónk a tőle hagyományosabbnak tekinthető babák mellett – köztük a japán szépségideálokkal – több különlegességgel is debütált: például a négy év-

szakhoz igazított egy-egy színes kimonóval ellátott öltöztethető babával, áttört testű lámpás-figurával, zenélő figurával, egy filozofikus Szakura-babapárral³, mely a teljesség problematikáját firtatja, és egy gyakorlatilag festetlen tamariszkusz fából készült, nagyobb méretű szerelmespárral. Egytől egyig igazi kuriózumok! Az alkotót kisgyermekként szippantotta be a szigetország kultúrája, 2002-től pedig állami ösztöndíjasként volt a Kobe University hallgatója Ja-

pánban, mellette helyi mesterektől szívta magába a mesterség autentikus tudását, kultúráját. Részt innen szerzi be alapanyagait: különleges festékeit, lakkjait, a helyi fafajtákat. 2015-ben az 57 éve megrendezésre kerülő tradicionális japán kokeshiverseny történetében legelső külföldiként Mijagi prefektúra kormányzója díjazta. Öltöztethető babakollekciójával az 58. kokeshiversenyen is díjat nyert 2016. május elején Siroisiben.

Jelenünkben nem csupán a művészek kerülnek az egzotikus kultúrák bűvöletébe, mellettük a nagyközönség egy része ugyancsak fogékony az egzotikum nyújtotta különlegességekre, melyek jól szolgálják a tömegeből való kitűnni vágyás, az egyéni megjelenés klasszikus fogyasztói igényét. Nagyrészt e jelenség indokolja, hogy az e szellemenben született művészetnek piaca van.

A Regős művész házaspár családi vállalkozásában működő Palmetta Design Galéria 1998 óta elkötelezett megjelenítője a minőségi design hazai és nemzetközi termékeinek; szentendrei galériájuk mellett 2013 óta sikeresen működtetik budai üzletüket is, a Palmetta Design és Textilművészeti Galériát, mely színvonalas kiállításai révén a budapesti design-élet fontos szereplője, mint azt e tárlat is ékesen bizonyította.

SIMONYI ISTVÁN
művészettörténész

(Gyulai Natália, Király Fanni, Tóth-Vásárhelyi Réka és Tóth Zoltán *Napkelet – Távol-keleti inspirációk a kortárs magyar iparművészetben* című csoportos kiállítása. Palmetta Design és Textilművészeti Galéria, Budapest, 2016. április 13. – május 13.)

Jegyzetek

1. Bővebben lásd: Simonyi István: Japán vörös és fekete. Hagyományos japán viselet és kortárs magyar ékszerek kiállítása a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeumban és a pécsi Modern Magyar Képtárban. *Magyar Iparművészet*, 2014/1. 15–20.
2. A képeken látható *Eső nyakéket* és a *Gomolyag függő/broszt* ihlető haikuk szerzője Matsuo Bashō (Macuo Basō, 1644–1694), az egyik leghíresebb Edo-kori költő (a szövegek forrása: terebess.hu/haiku/japanind/html).
3. Az ihlető haiku Tóth-Vásárhelyi Réka 2003-ban írt műve: „Szakura örök / Mi változik? A HÁTTÉR! / Csalfa egy játék...”

Fotó: Gyöngös Viktória

Tóth-Vásárhelyi Réka:
Patak, kokeshi baba / Réka Tóth-Vásárhelyi:
Brook. Kokeshi doll
[2016]
gyertyán, bükk,
esztergált, égetett,
festett, lakkozott,
magasság: 12,5 cm /
hornbeam, beech,
lathe-turned, burnt,
painted, lacquered,
height: 12,5 cm

desirée – talizmánok úr-utazóknak; újvilágok speciális készségekkel valóknak

Gondolatok Ráthonyi Kinga keramikusművész
FISE Galériában kiállított munkáiról

■ Azt ígérte egyszer egy Attila nevű nagyobb fiú egy Balázs nevű kisfiúnak, hogy megkapja a távolságot, mint üveggolyót, ha most lehunyja a szemét, és elalszik. De mi szüksége van egy ilyen kis gyereknek pont a távolságra? Szabad ilyesmit egyáltalán említeni neki, mielőtt magától is eszébe jut? Nem lehet, hogy egyenesen felelőtlenség? Nem addig boldog, amíg nem gondolkodik ilyeneken? Mert persze izgalmas, vonzó és csodálatos dolog a távolság. De ijesztő, szörnyű, embertelen és közönyös is! A távolság veszélyes. A távolság vágyat olt a lélekbe, de olyan vágyat, amit nem lehet kielégíteni. A végtelenségnek a vágyát, az úrnek a vágyát. Ördögi praktika, csábítás. Megüli a lelket, és nem ereszt. A távolságba bele lehet bolondulni. A fiú, aki a verset írta Balázsnak, ezt jól tudta.

Talán mindenkinél jobban. Nem sokkal később bele is őrlt a távolságba. Túl nagy távolságra került mindentől és mindenkitől, és végül nem bírta ki. Öngyilkossága előtt ilyen sorokat írt: „*Már bimbós gyermektestemet / szem-maró füstön szárítottam. / Bánat szedi szét eszemet, / ha megtudom, mire jutottam.*”

Azt hiszem, azt akarta József Attila, hogy a kis Balázs soha ne jusson el a lelki pokolba. Ezért ígérte meg neki az üveggolyót. Talizmánnak a távolság ellen. Megígérte, de nem adta oda. Hiszen neki se volt.

Ráthonyi Kinga ilyen üveggolyókat készített nekünk. Pontosabban: olyan tárgyakat, amik magukban hordozzák a távolságot. Talizmánokat csinált nekünk, hogy megvédjenek minket a távolság gonoszságai ellen. A lélek úrje ellen. Az ellen, hogy életünk során

Ráthonyi Kinga:
Bolondgomba /
Kinga Ráthonyi:
Poisonous Mushroom
[2015] porcelán,
samott, festett
ezüstrókaszőr /
porcelain, chamotte,
painted silver fox fur
[10x25x10 cm]

Fotó: Várnai László

folyamatosan távolodjunk mindentől és mindenkitől, egymástól és saját magunktól is. Ezek a szobrok azt akarják, hogy ne nőjön a lelkünkben a távolság a lehetőségek és a vágyak között. Távolság és vágy együtt: maga az Elérhetetlen. Az itt látható talizmánok ezt akarják elűzni. Hogy ne ismerjük az elérhetetlenség fájdalmát, ami minden lelki fájdalom legerősebbike. Nem véletlen, hogy a kiállítás főcíme a vágy, vagyis *desirée* (a legenda szerint egy vitorlást hívnak így a Balatonon, ilyen kisbetűkkel van ráfestve, hogy *desirée*, naplementekor lehet találkozni vele kint a vízen, Kingának egyszer sikerült).

Vannak jó művészek, nem is kevesen, akik képesek enyhíteni az elérhetetlenség fájdalmát. De nagy áron. Lerakják ugyan elének az Elérhetetlent, de úgy, hogy együttal ki is ábrándítanak belőle: na nesztek, itt van minden, látjátok, semmi se elérhetetlen, hát ezekre a vackokra vágytatok annyira? Az ilyenfajta művészet kegyetlen és varázslatmentes – viszont őszinte. És ez benne a csalis: azt sugallja, hogy ami őszinte, az egyben kiábrándító. És hogy ami nem kiábrándító, az

Fotó: Várnai László

Fotó: Várnai László

hazug. És azt hiszem, ez az, amit Ráthonyi Kinga nem fogadott el. Inkább dupla varázslatot végzett el. Első varázslat: ő is letette elének az Elérhetetlent (pici porcelántárgyak formájában), és nem hazudta azt róla, hogy elérhető. Viszont – és itt jön az újabb varázslat – ezek a kicsi porcelánszobrok elérik azt, hogy ne fájjon nekünk az elérhetetlen: boldog mosolyt csálnak az arcunkra.

Hogy éri ezt el Kinga? Miniaturizál: megmintázza a végtelent. A kezünkbe adja játékokként. Nézzük meg, tapintsuk meg őket. Kozmikus távolságokat foghatunk meg velük. Csinál például egy kishajót, és odaültet minket a szélére. Lenyugvó napot tesz elének, és úgy hidalja át a nyolc egész három tized fénypercnyi, százötvenmillió kilométeres távolságot, hogy csinál nekünk egy egészen a Napig elérő tengert. Nem is tudom, melyik a nehezebb feladat: a Napot lekicsi-

Ráthonyi Kinga:
Tangó (részlet) /
Kinga Ráthonyi:
Tango (detail)

[2015] porcelán,
üvegmozaik, a teljes
méret: 6x30x31 cm /
porcelain, glass mosaic,
full size: 6x30x31 cm

**Ráthonyi Kinga:
Hátsó lépcsőház /
Kinga Ráthonyi: Back
Staircase**

[2015] porcelán,
samott, üveg /
porcelain, chamotte,
glass [20x20x15 cm]

nyíteni vagy a tengert? Mert a tenger végtelen a maga módján, a Nap–Föld-távolság pedig véges. És mégis melyik a végtelenebb: a gömbölyű óceán, vagy a világűr? Ilyen kérdéseket ültetnek a fejünkbe ezek a szobrok. De egyben megnyugtatónak, hogy nem muszáj válaszolni.

Hogy éri el Kinga, hogy a szobrai megnyugtassanak? Hogy magukra vegyék a gondjaim egy részét? Hogy érik el a boldog (már-már vigyorszerű) mosolyomat? Honnan van ezeknek a szobroknak ez az ereje, amit érzek rajtuk?

Csak tippjeim vannak. Ezek a tárgyak, mivel talizmánok – nem csak műtárgyak. Kérem tehát, nézzenek rájuk olyan szemmel is, hogy ezek a tárgyak itt most – dolgoznak. Kettős ügynökök: látszatra itt áll-

nak a talpukon, de közben élik a maguk szorgalmas talizmánéletét. Most, ebben a pillanatban is. Próbálják ki, válasszanak ki egyet, és nézzék pár percig. Én megtettem. Egyszer csak meg fogják érezni, hogy ez a porcelántárgy most is teszi a dolgát: valahol másutt űrutazók lelkét ápolja, démont kerget. Vagy valahonnan éppen visszahoz egy elkóborolt pszichét. Távolról közelre. Mert ez a talizmán dolga: közeledt csinálni a távolságból. De ha valakinek a varázslat túl prózai vagy tudománytalan, akkor mondhatjuk egyszerűbben is: amit itt, Ráthonyi Kinga kiállításán látunk, az maga a Misztika.

KEMÉNY ISTVÁN
író

A kiállításon elhangzott megnyitóbeszéd rövidített változata.

**Ráthonyi Kinga:
Az első naplemente /
Kinga Ráthonyi:
The First Sunset**
[2015] porcelán,
üvegmozaik /
porcelain, glass mosaic
[5x30x29 cm]

Fotó: Várnai László

Ráthonyi Kinga:
Oszlopos történet /
Kinga Ráthonyi:
A Story of Column
 [2015]
 porcelán, samott /
 porcelain, chamotte
 [15x35x35 cm]

Ráthonyi Kinga csodálatos világai¹

■ Ezen a tárlaton még az installáció is szokatlan volt, fegyelmezett hasábok rendje helyett mintha vízen úszó, deszkákból összeszögelt ládák, raklapokon ringatóztak volna a kiállított művek. A szálkás, gyulátlan fa a műhelyek esetlegesen és spontánul gyakorlatias világát is érzékeltette a látogatókkal.

A miniatűr plasztikák, a táj- és életkép-szoborcsoporthok és a harminchárom talizmán csodálatos világa

szinte képtelenül gazdag. Az „újvilágok” alkotójának csillapíthatatlan életszeretete, gyermekien tiszta kedvessége és humora csaknem határtalan.

Ráthonyi plasztikai eszköztelennek, egyszerűnek és érthetőnek tűnnek, olyannyira, hogy szinte lehetetlen a műelemzések szokott gyakorlatával közelíteni a munkáit. Együtt kiállítva meglepő erővel képesek vonzani és varázsolni. Minden parányi sziget egy új világ, egy-egy történet, amelyek hangulatokat, érzéseket, érzelmeket, szenvedélyeket, táncokat, emlékeket, dalokat, verseket, mozdulatokat, sőt tünékeny illatokat is képesek elővarázsolni.

Ráthonyi Kinga:
Tiéd talizmán /
Kinga Ráthonyi:
Your Talisman

[2014]

porcelán / porcelain
[2x3x3,5 cm]

Ráthonyi Kinga:
Talizmán az Olümposz
irányába tartóknak /
Kinga Ráthonyi:
Talisman for Those
Progressing Towards
the Olympus

[2014] porcelán,
samott, fényarany /
porcelain, chamotte,
gold with resin
dissolved in balsam
of sulphur
[3x6x2 cm]

Mit is jelent az űr-utazó szóösszetétel? Ráthonyi Kinga miniatűr világainak közege egy-egy űr, sőt lüktető űröcske.² Talizmánról talizmánra újabb és újabb világokba, új űrökbe csöppenhetünk. A bámulatosan frappáns címek biztosítják, hogy a látvány mellett a szavak tartalmának, hangulatának és hatalmának gyönyörűségét is élvezhessük, példaként: *Talizmán a buló csillagok tárolására; ~ erőseknek a gyengék elleni védelemre; ~ összegabalyodottaknak; ~ medvevadászoknak; ~ felbők között járóknak; Sikolytartó talizmánok; s az „újvilágok” érzékletes címei: Casa Blanca 2.0 – Kisház diófával; Borotvaélen táncoló; Tangó; Az első naplemente.*

A talizmánok melletti valódi „újvilágok”, a pirosbabos ruhás kislány által bejárt tájak, a képszobrocskák könnyedsége, egyértelműsége, sőt virtuozitása mögött – mint sejthető – roppant sok munkán át megszereshető tapasztalat, az anyagok és a mesterség alapos ismerete látható.

A művész a Magyar Iparművészeti Főiskola mesterképzős hallgatójaként a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióban dolgozhatott először porcelánnal. Leginkább a kitűnő minőségű limoges-i porcelán szabadkézi megmunkálása foglalkoztatta. Az anyag tűrőképességének határait keresve 2012-ben az *Installáció a FUGÁban* című, a FUGA Budapesti Építészeti Központban rendezett önálló kiállításán porcelán anyagú szerkezeteket, rácsokat, boltozatokat mutatott be. A *Talizmánok* sorozat harminchárom darabja mindössze két nap alatt készült Kecskeméten 2014 nyarán,

Fotó: Várnai László

bennük a műhely maradvékai: samottos agyagok, különféle oxidokkal színezett agyagdarabkák és az átetsző porcelán simultak egyg. A következő évben a szintén Kecskeméten készült „újvilágok” sorozathoz új anyagokat is felhasznált – buborékos, izgalmas törszfelületű üvegtömböket,³ kézzel készített SICIS Murano mozaikot, máz alatti vörös festéket, türkizkés szeladonmáz, kobalt-oxiddal és fekete színtesttel színezett öntőmasszát, durva samottlisztet, arany- és platinafestést. Plasztikáin más textúrákkal, 20. századi nemes luxusanyagokkal is kombinálta a kerámiát, finoman kidolgozott fekete lakkbort, szinte kihívóan harsány, kármínvörösre festett jakszört, puha, zöldre festett ezüstrókaszőrme-darabokat is felfedezhetünk Ráthonyi Kinga élhető „újvilágaiban”.

bg

(Ráthonyi Kinga *desirée* – talizmánok űr-utazóknak; újvilágok speciális készségekkkel valóknak című kiállítása, FISE Galéria, Budapest, 2015. november 17–27.)

Jegyzetek

1. Az alcím asszociáció, 2001-ben mutatták be Jean-Pierre Jeunet *Amélie csodálatos élete* (*Le Fabuleux Destin d'Amélie Poulain*) című filmjét, amely később számos filmkritikusi és közönségdíjat kapott. Látásmódja, varázslatos főszereplője – Audrey Tautou –, humora és életszeretete miatt sokakban hagyott mély nyomot.
2. Ki ne emlékezne az egysejtű papucsállatkák csak mikroszkóppal látható, parányi szervére, a lüktető űröcskére, amely átpumpálja a parányi testen a közeget.
3. A tömbök az üvegtervező művészbárát, Borkovics Péter kertjéből valók.

Fotó: Várnai László

Az érem minden oldala

■ A világról alkotott elképzelésünk – amit részben tanulmányaink, részben pedig személyes tapasztalataink alakítanak – sajnálatos módon nem frissíthető fel ugyanúgy, mint a számítógépek, okostelefonok operációs rendszere vagy programjai. A szédületes iramban változó technológia mégis arra kényszerít bennünket, hogy ne csak a kommunikációs eszközök terén fellépő változásokat figyeljük, hanem magában a nyelvben – s ami mindezzel összefügg –, az elképzeléseinkben végbemenő fejlődést is. Ellenkező esetben az a veszély fenyeget bennünket, hogy az idő szavát követő társadalom egyszerűen kizár bennünket magából. Az általánosan elfogadott nézet szerint egy-egy speciális, elszigetelt terület változatlan marad. Ezekkel a szegmensekkel nem vagyunk állandó kapcsolatban, sőt ritkán és felületesen érintkezünk velük, azt hisszük, nemzedékről nemzedékre hasonló állapotban maradnak, és csak egy hirtelen konfrontálódás tudatosítja bennünk, hogy ami addig stabilnak tűnt, hisz nem volt rákényszerítve arra, hogy lépést tartson a világgal, mára már teljesen megváltozott.

Azt hiszem, az éremművészetre az emberek többsége úgy tekint, akár a holdra – mint egy távoli létezőre, mely mégis karnyújtásnyira van tőlük. Olyan jelenség, ami állandóan változik, de kiszámítható módon. Néha különleges fényével és színével lep meg bennünket, azonban tudjuk, hogy nem vesz fel olyan

alakot, melyben ne ismernénk fel. Tudjuk, hogy tulajdonképpen mi is az az érem, hogy hogyan is néz ki egy átlagos darab. Ezt erősíti meg a Wikipédia szócikke: *Az érem egy kisebb, általában kerek, szimbólumokkal díszített fémtárgy. Kis méretű, sokszorosított lapos alkotás, amin dombormű és felirat található. Többnyire valamilyen tudományos, sport, katonai vagy egyéb eredmény elismerésül adományozzák.* A legváltozatosabb típusokban létezik. Az érmekeken látható feliratok és szimbólumok az adományozó intézményekre és a kitüntetett személyekre utalnak, vagy egy adott eseményt örökítenek meg. Ezeket a tárgyakat főleg tulajdonosaik és azok hozzátartozói nézegetik figyelmesen. Kérdés, hogy valóban figyelmesen teszik-e mindezt. Az érmekeket legközelebb mindenki mindenki a muzeológusok, a hozzáértők, a gyűjtők veszik szemügyre, no meg persze azok az emberek, akik tervezik és kivitelezik őket. Bennünket főképp ez utóbbiak érdekelnek...

A kézműves és a művész... mindketten nélkülözhetetlenek. Valamikor a kézművesek voltak többen, közülük is csak a legjobbak szolgáltak rá a mester címre. Korunk muzeális gyűjtemények létrehozásával, valamint az alkotók népszerűsítésével járult hozzá a művészeti ágazat ismertté válásához, magas követelményeket támasztva egyúttal az éremkészítőkkal szemben pályázatok meghirdetésével, szimpóziumok

Péter Ágnes:
Ellipse (Ellipszis) –
részlet a sorozatból /
Ágnes Péter: Ellipse
(parts of the series)
[2012] öntött bronz /
cast bronze

Fotó: Rékasy Bálint

Eva Harmadyová:
Metallove
(Fémszerelem) /
Eva Harmadyová:
Metallove
 [59x47 cm]

és konferenciák megszervezésével, illetve művészeket tömörítő egyesületek, például a FIDEM (Fédération Internationale de la Médaille d'Art) megalapításával. Nos, korunkban a fontossági sorrend élén mindenképpen a művészeknek kell állniuk.

A művészek természetükből fakadóan meg akarják változtatni a világot, igyekeztük legfőképp kortársaik mentális világára irányul. Egy bizonyos pontig ezen változások a múlt hagyományainak megőrzésé-

Fotó: Rékasy Bálint

Bakos Ildikó: Must Be a Garden (Legyen kert), I–VI /
Ildikó Bakos: Must Be a Garden, I–VI

[2013] öntött bronz / cast bronze

vel és tiszteletével mentek végbe. Idővel azonban ez a folyamat olyan irányt vett, hogy már nehezen fedezhetők fel közös vonások a jelenkor és az elmúlt idők művészete között.

Nem csupán az éremművészek sorolhatók azon alkotók közé, akik – bár megtartották saját művészeti águk nevét és annak nagy vonalakban értelmezett jellegzetességeit, valójában megváltoztatták annak lényegét, s számos, más művészeti területről kölcsönzött elemmel és megoldással gazdagították azt. Így például napjaink ex librise csak a látszatát őrzi az egykori ex libriseknek, hisz a ma készült példányok a kisgrafika műfajába sorolhatók, abban lehetősége nyílik a művésznek a szabad művészi megnyilatkozásra. Csakúgy, mint az a művészeti ág, mely az évszázadok során szoros kapcsolatban állt a használati tárgyként értelmezett üveggel, ma viszont már semmi köze sincs az iparművészethez, a plasztika körébe került, nagy méretű installációk is készülnek üvegből, nem-

Fotó: Rékasy Bálint

egyszer multimediális elemmel társítva. Ugyanez történik a kerámiaművészetben is.

A 20. század hatvanas éveiben, de még inkább a hetvenes években az addig a funkcionalitással kapcsolatba hozható és a „tiszta” művészettől eltérő céloknak „megfelelni kényszerülő” művészeti világ fellázadt és autonómiát követelt magának. A folyamat keretein belül idővel saját és egyre radikálisabb feltételeket kezdett el diktálni.

Ha manapság az „érem” szótári definíciójának birtokában naivan elmennénk egy kortárs bemutatóra, sokkos állapotba kerülnénk, de legalábbis a kognitív disszonancia jelenségét tapasztalnánk. Egyáltalán nem arra akarok rámutatni, hogy ez a felismerés csakis rossz érzést kelthet bennünk, épp ellenkezőleg, nagy örömet jelenthet a tudatnak, ha saját elgondolásunkat megpróbáljuk az évszázadok óta létező állapotokkal összeegyeztetni. Ez esetben létezik egy kulcsszó, mely

Ivan Řehák:
My Neighbours
(Szomszédaim) – I–IX /
Ivan Řehák:
My Neighbours (I–IX)
[2014] *összeűjtött*
tárgyak, vas,
kartonpapír /
assembled objects, iron,
cardboard [9/7x8 cm;
29,5x29,5 cm]

Fotó: Rékasy Bálint

→
Wiesław Jelonek:
Universal Portrait
(Univerzális portré) /
Wiesław Jelonek:
Universal Portrait
[1999]
kő, öntött sárgaréz /
stone, cast brass
[40x22 cm]

kiemel bennünket ebből a nem éppen szerencsés helyzetből. A szó nem más, mint a *kisplasztika*. Bár más és más módon, mégis ezen a területen osztozik a hagyományos értelemben vett érem és a kortárs éremművészet.

„Semmi nem veszett el”, hiszen számos éremkészítő továbbra is létrehoz „klasszikus” érmekeket, és igyekszik megfelelni a megbízók által diktált feltételeknek. Az történt csupán, hogy szabadabb a motívumválasztás, az interpretáció és az ábrázolás lehetősége, valamint karakteresebben jelenik meg az alkotó személyisége a feladat megoldásának módjában. Ugyanezek a művészek olyan közegekben is megnyilvánulnak, ahol teljes szabadság uralkodik a formai megvalósítás terén. Pályázatokon vesznek részt, önálló tárlatokat rendeznek, műveiket különböző fórumokon és csoportos kiállításokon is bemutatják, ugyanúgy, ahogyan azok a kollégáik, akik kizárólag autonóm művészettel foglalkoznak. Ezek között a művészek között nincs semmilyen értékkülönbség, és hierarchikus alá-fölé rendeltségi viszony sem létezik köztük. Annál is inkább, mert mindannyiukat összefűzi a hagyományos művészi technikák használata, az alapvető anyagokat illetően pedig továbbra is domináns szerepet játszik a bronz, a cink, az ezüst stb.

A befogadó viszont alapvető különbséget észlel, hiszen nemcsak arra kell figyelnie, hogy milyen alkalmából készült egy érem, és esetlegesen ebben a kontextusban vizsgálni a tárgyat, de igyekeznie kell, hogy megértse a szerző üzenetét, ugyanúgy, ahogyan egy „hagyományos” szobor, táblakép vagy egyéb műtárgy esetében. Az üzenetek pedig annyira különbözőek, amennyire különböznek egymástól a művészek, amennyire különböznek egymástól az emberek.

A probléma jóval egyszerűbb lenne, ha a tisztelt olvasó csak egyszer is járt volna a Visegrádi Együttműködés keretében 15 éve rendszeresen megrendezett tárlatok egyikén. A sorozat 2001-ben vette kezdetét Wrocławban. Itt rendezték meg *Trojkolka i gość* címmel a nyitótárlatot, melyen három cseh szobrász-éremművész, Milada Othová, Michal Vitanovský, Jiří Vlach vett részt Jacek Dworskival, barátjukkal, a lengyel „vendéggel”. (A lengyel *gość* szó magyarul vendéget jelent – *a ford.*) A későbbiekben a csapatnak si-

Fotó: Rékasy Bálint

került megnyerni az esemény folytatásához a Múzeum Sztuki Medalierskiej (Éremművészeti Múzeum), a Muzeum Miejskie Wrocławia (Wrocławai Városi Múzeum) részlege akkori igazgatójának, Zdzisław Olszanowskinak és Piotr Borkowskinak, az Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu (Wrocławai Kulturális

és Művészeti Központ) igazgatójának, valamint az akkori Rádió Koncertügynökség részéről, Bronisław Kowalewskinek a támogatását. A folytatás a Visegrádi Találkozások keretén belül mind a mai napig tart, a magyarországi cseh és szlovákiai diplomáciai képviselőnek (illetve a budapesti és a prágai Lengyel Intézetnek) köszönhetően. Mindemellett szeretném még kiemelni a sorozat megvalósításában a Varsói Magyar Kulturális Intézet, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége (MKISZ), az Uherské Hradiště-i Slováké muzeum (Szlovák Múzeum), valamint a körömbányai Múzeum minci a medailí (Pénzérmék és Érmék Múzeuma) szerepét. A 15 év alatt 13 kiállítás megrendezésére került sor. Minden tárlaton két művész, maximum 25-25 munkával képviselte az adott visegrádi országot. (Ezalól csak az első, szemle jelle-

gű bemutató jelentett kivételt.) Mindent egybevetve a 15 év alatt közel 90 alkotó mintegy 2500 művét tekinthette meg a közönség. A csodálatos műegyüttesről tetszetős katalógust jelentetett meg a Wrocław Kulturális és Művészeti Központ. Természetesen a wrocław premier után a kiállítások többségét Budapesten, Uherské Hradištěben és Körömbányán is meg lehetett tekinteni.

MIROSLAW RATAJCZAK
művészeti író
Fordította: Trojan Márta

(A Duna, Moldova, Visztula mentéről – Éremművészek és műveik. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Galériája, Budapest, 2016. február 5–29.)

A kiállításmegnyitón elhangzott beszéd szerkesztett változata.

Józef Wąsacz:
Mementos
(Emlékművek)
– részlet a sorozatból /
Józef Wąsacz:
Mementos
(part of the cycle)
2004–2015 között,
öntött bronz, fa /
between 2004–2015,
cast bronze, timber

Fotó: Rékasy Bálint

Metamorfózis – egy barokk tál átváltozásai

Szabán György keramikusművész kiállítása a Budai Klub-Galériában

Fotó: Szabán György

Szabán György:
„Barokk tál” (részlet) /
György Szabán:
‘Baroque Bowl’ (detail)
[1993] *korongozott,*
sgraffitotechnika /
wheeled, sgraffito
technique [Ø 45 cm]

Szabán György:
Csendélet
barna alapon II. /
György Szabán:
Still-life
on Brown Base, II
[2014] *tus, akril /*
India ink, acryl
[33x27 cm]

■ Gyakran előfordul, hogy a síkfelület művészei, festőművészek és grafikusok, megunván a kétdimenziós formakifejezést, hódításra vetemednek: új teremtményeikkel, a plasztikákkal kilépnek a térbe. Tértfoglaló gesztusukban van valaminő elemi erejű változásra való törekvés; ami vonzza őket, az a *tágasság*. Tágasság szélteben-hosszában (a magasságot tekintve – lásd a zseniális Constantin Brâncuși – csak az ég a határ), a teret belakó háromdimenziós anyag élvezete. Amelynek vonzáskörében szinte megnő minden.

Evvel szemben elég ritka, ha az anyagformálást tekintve a térhez szokott művész, jelen esetben a keramikus Szabán György, visszalép a síkra, és nekikezd – a félreértés elkerülése végett, csöppet se gondoljuk, hogy vázlatokról van szó – önállóan megálló (egy kis séstői jellegű) grafikákat készíteni.

Mi történt? Nem volt elég a sokfelől töltekező (népi, pop-art, groteszk stb.) kerámiaplasztika mint önki-fejező módszer? A térből visszalépve, hiszen a szobor

Fotó: Szabán György

kétdimenziós képre cserélődik, elérhető-e valaminő, a tértágítás helyett talán egyfajta gondolati mélységre törekvő hatás? Ha igen, ez nem visszalépés-e a korábbi munkáktól, a nagy hatású modernizált használati edényektől, a gépvilág elemeit tárgyköltészetté emelt csendéletektől, és így tovább?

A műfajváltásban (tartós marad-e vagy csak alkalmi kirándulás, az más kérdés) a kísérletezésen túl alighanem a gondolati terjeszkedés játszott szerepet. Szabán nem csupán technikai virtuóza a szakmának, hanem elméleti jellegű írásokkal (tanulmányokkal és élménybeszámolókkal) önmagát meghatározó művész is. Nem elég neki az anyag, ha a szellem nyújtózkodhat – lásd *A gömöri kerámia aranykorát* vagy a *Csend-élet*ről, az anyagról és szépségről írott vallomását –, bőven él eme *áradással*.

Több évtizede azon töri a fejét, hogy az 1780-ban készült barokk tál (feltehetőleg miskolci tál) minő invenciózus műhelyből került ki. És készítője, a zseniális – sajnos névtelen – keramikus a saját fantáziáján túl honnan vette rajzi leleményét, technikai fölkészültségét. S ez az egyszerre technikai és szellemi csoda, a

csörgősipkás harlekinnel mint árulkodó emberarccal a napsütötte Itália földjét és színházművészetét is idecsempészve, mond-e a mának valamit, vagyis továbbgyűrűztethető-e a korongján megjelenített, a jelképerejű motívumok kapcsán többek közt a testiségről és a szerelemről is egyként valló képi világ. Pontosab-

Fotó: Szabán György

**Barokk tál /
Baroque bowl**
[1780] Néprajzi
Múzeum, Budapest /
Museum of
Ethnography,
Budapest
[Ø cca. 70 cm]

Szabán György:
Zöld csendélet (részlet)
 / György Szabán:
Green Still-life (detail)

[2013] tus, akril,
 a teljes méret:
 50x70 cm /
 India ink, acryl,
 full size: 50x70 cm

Fotó: Szabán György

ban, a motívumkincset áthálózó organikus gyökér, ha az átültetés komolyságához nem fér kétség, megéled-e a modern grafikus által képzelt talajban.

Szabán valójában játszik akkor, amikor az eredeti barokk tál egyik felét (a balt) megidézve úgy egészíti ki a korongot, hogy az új rész (a tál jobb fele) modern szépségideálját is tükrözze. Ehhez az önfeledt parafrázishoz természetesen az általa újraálmodott 1993-as tál képvilága – csak ketté kellett vágni – nyújtott alapot. Az organikus, valamiként a bibliai Paradicsomot is ideidéző (többnyire vegyes technikájú) grafikáihoz pedig az eredeti elemek találékony újra-forgalmazása.

Többnyire furcsa virágcsendeletről, az organikus indák harmonikus kacajáról lenne szó – középtűt fenn a Napként világító, félbevágott gránátalmával –, ha nem kapna mindig szerepet a kétfülű kancsót mint asszonytestet meghatározó, világ-nagy levegő beszí-

vására is képes vulva (*Virágok – váza*). Ez a *nyílásával* kitüntetett helyzetben lévő kancsó (emlékezzünk csak a népköltészet pajzán remekeire) van úgy, hogy fej-ként fog működni, melynek glóriáját a barokk tálról átörökített virágmotívumok, kacsok, száraz, növényparafrázisok stb. adják (*Nagy kék csendélet*). Am föltűnik az erotikát túllépő testiség szimbólumaként, sokszor a középpontban (*Csendélet barna alapon II.*), és az artistikus levél-hegyek, -csavarok, csigaformában zsugorodó páfrányok, sosem volt jelekből építkező virág-glóriák tartóoszlopaként ugyancsak (*Nagy zöld virágcsendélet; Nyár májusban*). A *Termékenység* szintén eme formavilág dicsőítője, melyen az okos fej (valójában virágváza) a nőiség forma-princípiumait idézi meg.

Szó se róla, ezek a grafikák az átszellemített alapot túl egy karakteres hangulat – mondjam így? érzéki kitarulkozás – megörökítői. A rajztoll, a diópác, a pasztell, a kréta sosem a gépvilág – a

Fotó: Szabán György

→
Szabán György:
Kék csendélet (részlet)
 / György Szabán:
Blue Still-life (detail)

[2013] tus, akril,
 a teljes méret:
 55x60 cm /
 India ink, acryl,
 full size: 55x60 cm

kerámiaszobrok által nemegyszer szemre szépen, csillogóan megjelenített tárgy-sokaság – mezején landol, sokkal inkább – vidámító célzattal? – az organikus lét egy kissé barokkos, szecessziós terepén. Amelyen a humor, egy rég letűnt világ motívumaiban való önfelédlt lubickolás éppúgy észlelhető, mint a paradicsomi erotika (profán Biblia) megannyi kiáradása.

Érdekes észlelni a grafikák közötti, a színvilágban is jelentkező, és nem kevésbé a formaelemek különbözőségében is megnyilatkozó kontrasztot. Ez a tárlat nagy nyeresége. Az organikus fűrtökben rendeződő, jobbára valamilyen virágcsendéletet szimbolizáló grafikai elemek – statikus voltukban is ott szunnyad a szépség – egyszer csak „menetelő hadoszloppá” változnak. Ebben a gesztusban, hiába az újra és újra föl-villantott, sosemvolt virágok-növények eldorádója, akarva-akaratlan ott van (legalábbis hangulatában) korunk groteszk ítélete. Még akkor is keserűen fulánkös ez a „rámutatás”, ha a látványos, fölöttébb di-

Fotó: Szabán György

Szabán György:
Hajnali dídelgők /
György Szabán:
Shivering in the Dawn
[2015] tus / India ink
[50x70 cm]

namikus összkép harmóniája megmarad (*Üvegfigurák I-II.; Hajnali dídelgők*).

A *Négy ezüst figura* viharos lépésözöne és a *Lakodalmas menet* ugrálós táncléptei nyilván különböznek egymástól, ám eme ellentét a színvilágban is kifejeződik. A szürke-kék jéghideg fény – van-e szocializációs

Fotó: Szabán György

Szabán György:
Lakodalmas menet /
György Szabán:
Wedding Procession
[2015] tus, akril,
aranyfűst / India ink,
acryl, foliated gold
[33x65 cm]

Szabán György:
Piacon /
György Szabán:
At the Market
 [2013] *tus, akril /*
India ink, acryl
 [28x33 cm]

Fotó: Szabán György

ellenpont? – megdideregtet, míg a vörösben oldódó sárga, a témához illően, megvidámít, oldja a feszültséget. Ezt vagy az efféle kontrasztot a keramikus is tudja, hiszen a pop-artos *Gyász* című dobozképpel szemben – amelyen a barnásra megfeketedett, lerágott almacsutkák profán korpuszokként hatnak – ott a *Puritán barokk* gipszangyalainak és szögekkel átszúrt felhőjének zsolozsmaszerű, kiküzdött reménye.

Az organikus alapélményt föl nem adó, karakteresen konstruktív képek (*Piacon; Piac; Bőség*), valamint a keramikumművész szépségimádatát és groteszk szemléletét tükröző szobrok (*A víz*, illetve *Az Ige*) egyként jelzik, hogy Szabán György fantáziadús alkotó. Még a pillekönnyű vonalakból is szellemes „sormintát”, organikus elemsort teremt (*Bagatell*), és hűségének

virtuóz rajzi bizonyítékaként olyan zsúfoltan is izgató mese-formavilágot (sosemvolt kallantyúkat, szörnyeket, csipeszeket, fogókat, szárnyas tárgyakat és lényeket tartalmazó tablót) hoz létre, amelyen ötlettudatosító jókedve mellett ott van az öröklött tehetséget megköszönő, szülő előtti főhajtás is (*Anyám mesés hagyatéka*).

SZAKOLCZAY LAJOS
 művészetkritikus

(Szabán György „Metamorfózis – egy barokk tál átváltozásai” című kiállítása, Budai Klub-Galéria, Budapest, 2016. április 7. – május 2.)

Szabán György Csend-élet és A gömöri kerámia aranykora című írásait lapunk 2012/3. és 2014/3. számában közöltük.

Egy újító szellemű alkotó életművének archívuma

Csekovszky Árpád keramikusművész
nemzetközi elismertségének dokumentumai

**Csekovszky Árpád:
Madár-edény /
Árpád Csekovszky:
Bird Vessel**

[cca. 1960] *korongolt,
festett, mázas
kerámia, 1000 °C
(Csekovszky-
gyűjtemény, Budapest)
/ wheeled, painted,
glazed pottery,
1000 °C (Csekovszky
Collection, Budapest)
[20x12x24 cm]*

■ 2016-ban, a Munkácsy Mihály-díjas, érdemes művész születésének 85. évfordulója alkalmából özvegyének ötlete alapján a Csekovszky-gyűjtemény Kiállítóházának földszintjén új időszaki kiállítás készült. A mintegy 2400 tételt számláló művészi hagyatékból keresztmetszetet bemutató, továbbra is látogatható állandó kiállítás mellett a most látható unikális anyag a honi kortárs művészeti palettán lévő jelentős hiástust igyekszik pótolni.

Fotó: Csekovszky Balázs

Fotó: Csekovszky Balázs

**Csekovszky Árpád: Virágtartó női figura /
Árpád Csekovszky: Woman-shaped flower container**
[1956] *korongolt, festett, mázas kerámia, 1000 °C
(Csekovszky-gyűjtemény, Budapest) / wheeled, painted,
glazed pottery, 1000 °C (Csekovszky Collection,
Budapest) [28,8x20x16 cm]*

**Csekovszky Árpád:
Tyúk alakú kaspó /
Árpád Csekovszky: Hen-
shaped plant container**

[1960] *őnmázás,
festett kerámia,
magasság: 21 cm,
szájátmérő: 13,5 cm
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
tin-glazed, painted
pottery, height: 21 cm,
mouth diameter:
13,5 cm (Museum
of Applied Arts,
Budapest)*

A kerámiaművészeti szakág a hátrányos helyzetben lévő iparművészeti ágon belül is méltánytalanul kevéssé reprezentált, holott néhány kiemelkedő alkotónk már a 20. század második felében is meggyőzően képviselte a magyar kortárs művészetet itthon és a világban egyaránt. Az okok feltárása érdekes és aktuális kutatási területet jelöl ki, mert többek között a *vasfüggöny* mögötti európaiság kérdését rejti. A diktatúrában az uralkodó ideológiával szemben elhelyezkedő tehetséges, elhivatott és „megátalkodott” avantgárd művészek érdeklődéssel fordultak a nem natúrális, nem a valóságot leképező, hanem a stilizáló és absztraháló törekvések felé, melyeket a rendszer meglehetősen rosszul viselt.

Csekovszky Árpáddal Borsos Miklós tanítványaként 1956-ban együtt végzett Schrammel Imre a Magyar Iparművészeti Főiskolán. Elmondása szerint a kerámiaművészet kevésbé állt az esztétikai cenzúra foku-

szában, ez tette lehetővé, hogy például a festő- vagy szobrászművészekkel szemben a keramikusok már az 1960-as évek végén útjára induló hazai szimpóziummozgalom keretében előbb Siklóson, majd Kecskeméten kísérletezzenek az avantgárd irányzatokkal. Emellett létrejött néhány fontos hazai megmértetés is, például a siklósi művésztelep tevékenységével szinte egyszerre, 1968-tól megrendezett Országos Kerámia Biennálé Pécsen.

„*Szándékunk volt, hogy a hazai kerámiaművészet mai, élő, tehát kifejezési, technikai, formai gondokkal is küzdő és új meg új gondolatokat és eredményeket érlelő alkotóműhelyét mutathassuk be. Nem csupán a kiemelkedő csúcsokat, hanem mindazokat a műhelymunkákat is, amelyek a továbblépés lehetőségeit magukban hordják, amelyek egészséges vitára ösztönözhetnek szakmán belül és azon kívül is.*”¹ Figyelemre méltó, hogy Hárs Éva már 1978-ban kiemelte a diskurzus jelentőségét a különböző stílusokat képviselő művészek között, ami alapvető feltétele volt az építő jellegű alkotótevékenységnek, illetve a közösen meghatározható, akkor kialakuló kortárs kerámiaművészeti kánon felállításának.

A két nemzetközi alkotótelep pedig lehetővé tette, hogy „*megvalósuljanak a folyamatosan működő, kísérleti, kutató, fejlesztő tevékenységre is alkalmas alkotóműhelyek. Az itt végzett – a gyári körülmények között elképzelhetetlen – szabad, kötetlen művészi tevékenység hatalmas előrelépést jelentett a magyar kerámiaművészet számára. A két, már nemzetközileg is jegyzett művésztelepet [a hazai alkotók mellett – F. Orosz S.] egyre több külföldi keramikus kereste fel. Szakmai fórumokká váltak, szerteágazó kapcsolataikkal a magyar kultúra reprezentáns képviselői lettek a nyolcvanas években.*”²

Közöttük jelent meg Csekovszky Árpád (1931–1997) is, aki a magyar és a nemzetközi kortárs kerámiaművészetben rövid idő alatt a 20. század második felének meghatározó alkotójává vált. Ezt bizonyítja a páratlan életművet dokumentáló hatalmas archívumból való válogatás, ami bepillantást enged az életút lényeges mozzanataiba. A világ legkülönbözőbb részeitől érkező számos díj, oklevele, kitüntetés és az összeállított bibliográfia alapján rekonstruálhatják az érdeklődők, hogy külföldön milyen elismeréssel fordultak az újító szellemű alkotó művészi megnyilvánulásai

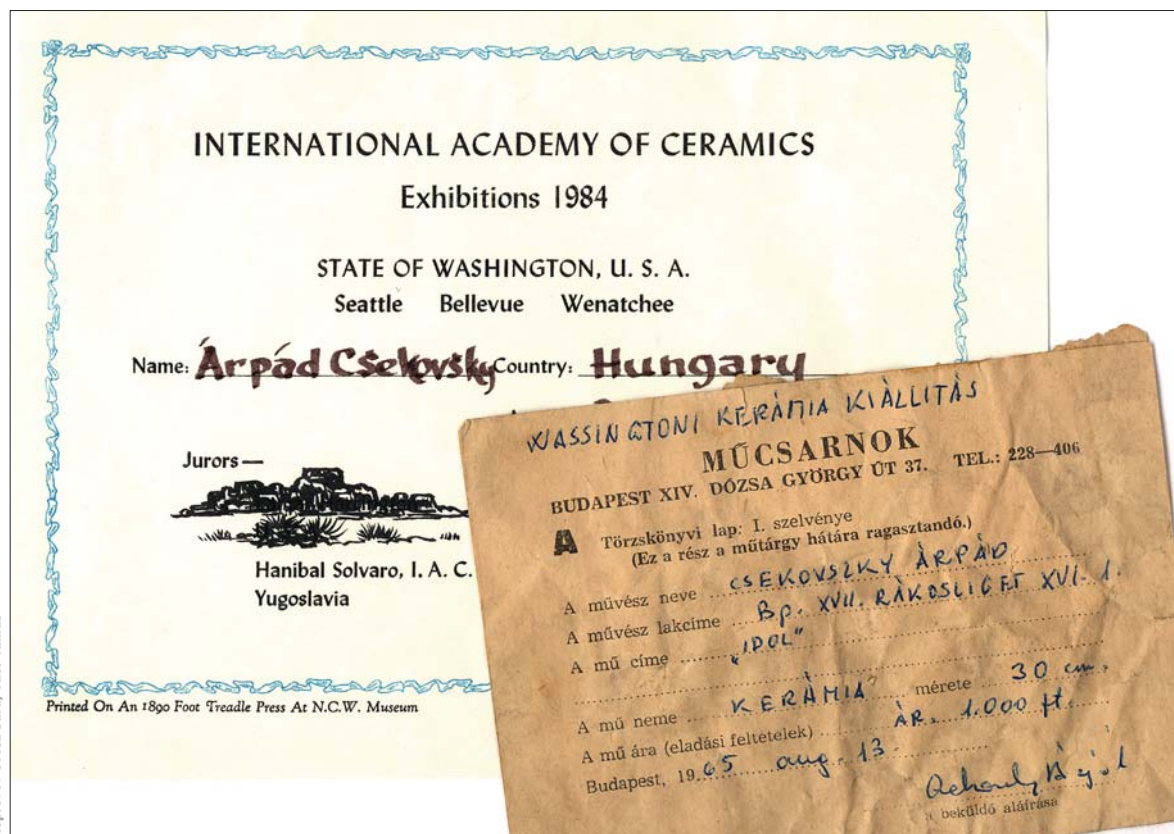

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

felé, miközben itthon a mester máig nem ismert meg-
felelően. A kerámiaszobrászat műfajában korábban
ismeretlen technikai és formai újításokat honosított
meg, képzőművészeti rangra emelve a hagyományo-
san iparművészeti szakágként aposztrofált kerámia-
művészetet. Többek között az őskori művészetben
kialakult szalagfelrakás módszerével kezdett kis és
nagy méretű plasztikákat építeni, amit korábban – az
elmúlt évezredekben – kizárólag edények készítésé-
nél alkalmaztak. Ez lehetővé tette, hogy vékony falú,
nagy méretű művek szülessenek, melyek statikailag sokkal jobban megfeleltek az
elvárásoknak – például kültéri elhelyezés esetében –,
ezenfelül a tűzbeli állékonyosságuk az égetőkemencé-
ben 1200–1300 Celsius-fokon is kiváló volt. Emellett
a korra jellemző mázas kerámiák széles körű prefe-

renciájával szemben egyre inkább érdekelte a művet
alkotó anyag – a médium – elsődleges tapasztalatának
élménye. „*Altalában fával égettem, így érvényesült az
agyag természetes színe, a láng és a tűz ereje, a durva fe-
lület hatása. [...] Szerettem a terrakottát. Az égetett agyag
magán hordja a primer alakítás közvetlen szépségét.*”³ A
mester tanítani is nagyon szeretett. A Magyar Ipar-
művészeti Főiskolán végzett, negyven évig tartó ok-
tatómunkája alatt tanítványait érzékenyen instruálta,
hagyta, hogy mindenki az egyénisége szerinti utat
járja. Keze alól került ki a mai keramikumművész-
szakma középgenerációja, amelynek tagjai szakmai
eszköztárunkban máig szívesen alkalmazzák egykori
mesterük kikísérletezett újításait.

A Csekovszky-életmű sok tekintetben avantgárd,
korát meghaladó és előremutató. László Gyula ré-

Dokumentumok
Csekovszky Árpád
műveinek washingtoni
kiállításokon való
részvételéről
1965-ből és 1984-ből /
Documents of the
participation of works
by Árpád Csekovszky
at exhibitions in
Washington
in 1965 and 1984
Csekovszky-
gyűjtemény, Budapest
/ Csekovszky
Collection, Budapest

gészprofesszor, kultúrtörténész így írt erről: „Agyag, tűz és ember szövetsége még a késői jégkor vadászáinál kezdődött. [...] Azóta mintegy harmincezer év telt el [mára már tudjuk, hogy több – F. Orosz Sára], és a cserép művészei szünet nélkül dolgoztak. [...] E kilencszáz nemzedék óta üzött és művészetté nemesedő mesterségnek egyik magyar kiválósága Csekovszky Árpád. Benne jövő felé mutató igénnyel egyesül mindaz, amit mesterségének hatalmas múltja megteremtett, mindaz, amit gazdag egyéniségéből hozzáadott.”⁴

A fent idézett írásokat tartalmazó kiadványok mellett a most közönség elé kerülő válogatás két részre osztható. Az időszaki tárlat egyik része abból a számtottevő archív dokumentumok együtteséből mutat be keresztmetszetet, melyek a mester szakmai útját dokumentálják: a siklósi, faenzai, vallaurisi, prágai vagy amerikai díjaktól kezdve a diplomákon és okleveleken át néhány fontos magyar és külföldi katalógusig és plakátig. Az egyik legérdekesebb felfedezés például – jelen cikk szerzője számára – a kiállítás rendezésekor, hogy a mester volt az első magyar művész, aki a világ legrangosabb kerámiaversenyén, Faenzában elismerő diplomát kapott, 1963-ban.

A bemutató másik részében a gyűjtemény néhány új szerzeményét⁵ lehet megtekinteni, melyeket a világon felbukkanó Csekovszky-művekre való állandó figyelemnek köszönhetünk.

Az anyag több szempontból is figyelemre méltó, hiszen lényeges jelenségekre hívja fel a figyelmet, ilyen többek között a magyar művészet külföldi recepciója a diktatúrában és napjainkban, valamint a kortárs gyűjteményezés bizonyos problémái.

F. OROSZ SÁRA
keramikumművész

(Kamarakiállítás Csekovszky Árpád művészi tevékenységének archív dokumentumaiból. Csekovszky-gyűjtemény Kiállítóháza, Budapest, 2016. március 6. – október 30.)

Jegyzetek

1. Hárs Éva bevezetője a pécsi V. Országos Kerámia Biennálé katalógusában. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 1978.
2. Sárkány József: Kerámiaművészet. In: *A Magyar Iparművészet az ezredfordulón*. Szerk. N. Dvorszky Hedvig. Magyar Művészeti Akadémia Alapítvány, Budapest, 2003, 99–100.

3. Csekovszky Árpád: Tisztelt Olvasó. In: *Csekovszky Árpád keramikumművész. Katalógus*. Budapest, 1997. 7.
4. László Gyula katalógusbevezetője Csekovszky Árpád műcsarnoki gyűjteményes kiállításához 1978-ban. Kiállítási Intézmények, Budapest, 1978.
5. *Madár-edény*: az életműben mindössze két ilyen jellegű munkát ismerünk. A *Madár-edényről* eddig nem volt tudomásunk, 2015-ben tűnt fel egy nemzetközi aukción. A *Tyúk alakú kaspó* az Iparművészeti Múzeum kerámia- és üveggyűjteményében (ltsz. 67.86.1) található.

Fotó: Csekovszky Balázs

→
Csekovszky Árpád:
Konstruktív váza /
Árpád Csekovszky:
Constructive Vase
1960-as évek,
korongolt, festett,
mázás kerámia,
1000 °C (Csekovszky-
gyűjtemény, Budapest)
/ 1960s, wheeled,
painted, glazed
pottery, 1000 °C
(Csekovszky
Collection, Budapest)
[22,5 x Ø 12 cm]

Szemelvények a Neuschloss-Lichtig Repülőgépgyár és Faipari Rt. történetéből

■ Budán, a Lágymányos és Budafok közötti területen, Albertfalván a korábbi repülőgépgyárból és két faipari vállalkozásból alakult meg a Neuschloss-Lichtig Repülőgépgyár és Faipari Rt. a 20. század elején.

ELŐZMÉNYEK

Az első világháború kezdetétől a Duna mentén – a budapesti Szent Gellért tértől egészen Érd térségéig – létesültek a magyar repülés jelentős bázisai. Ezek közül legfontosabb volt a 1914-ben alapított *Magyar Repülőgépgyár Rt. (MARE)*, németül az *UFAG (Ungarische Flugzeugfabrik AG)* Albertfalván. Kezdetben a gyár 80 munkással dolgozott, ez a szám 1917 elején 1200-ra emelkedett, majd 1918 végén elérte az 1700 főt. Legismertebb terméke a favázás, kettős szárnyú UFAG CI felderítő repülőgép volt, amelyből mintegy 700 darabot készítettek.

Az 1921-ben életbe lépett *trianoni békeszerződés* 139. cikkelye – többek között – elrendelte az ország területén lévő, valamint gyártásban lévő repülőgépek és

Ragasztott kerek papírcímke Lichtig felirattal egy íróasztali szék ülőlapja alján / Glued round paper label with 'Lichtig' inscription on the bottom of a desk chair seat
1930-as évek közepe / mid 1930s

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Hát- és kartámaszos íróasztali szék Lichtig jelzéssel / Desk chair with back and arm rest with 'Lichtig' brand sign
1930-as évek közepe, hajlított bükkfa (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / mid 1930s, bent beech (Museum of Applied Arts, Budapest) [73cm, Ø 41 cm]

**Háttámaszos íróasztali szék Lichtig jelzéssel /
Desk chair with back rest with 'Lichtig' brand sign**

1930-as évek közepe, hajlított bükkfa (Iparművészeti Múzeum, Budapest) /
mid 1930s, bent beech (Museum of Applied Arts, Budapest) [90 cm, Ø 41 cm]

anyagok összeírását és elszállítását. A repülőgépgyártó cégek egy része más cégekbe beolvadva gyártási profilját átalakította, más részük felszámolt, és megszűnt.

NEUSCHLOSS-LICHTIG REPÜLŐGÉPGYÁR ÉS FAIPARI RT.

Albertfalván a 20. század elején alakult ki a kor egyik legjelentősebb faipari nagyüzeme: a két faipari vállalkozás és a Magyar Repülőgépgyár Rt. egyesüléséből 1920-ban létrejött Neuschloss-Lichtig Repülőgépgyár és Faipari Rt. iparhatósági telepengedélyét 1921-ben adták ki, majd 1926-ban véglegesítették.

A cég favázas repülőgépek összeszerelésével, autókaroosszériák készítésével foglalkozott, majd hajlított bútorokat gyártott. Időközben az eredeti német Neuschloss-t Neuschlosz-ra módosították a részvénytársaság nevében.

A hajdani repülőgépgyár egy részét a Neuschlosz tulajdonosai 1926 után eladták a Lóden Posztógyár részvényeseinek. Mindössze néhány hangárt tartottak meg az egyre éledező polgári repülés gépeinek javítására, karbantartására.

A hazai repülés – szerencsére – újjáéledt a Műegyetemi Sportrepülő Egyesület (MSrE) keretében. *A magyar repülés története* című (1977) könyvben olvashatjuk az L1 típusú segédmotoros vitorlázógép leírását, amely talán – faiparosszakmai szempontból – a legteljesebben ismerteti a 20. század eleji gépek felépítését: „[...] a törzs négyszög keresztmetszetű, favázas volt, furnér- – szaknyelven rétegelt (furnér) lemez – borítással. A törzs alatt kettős kőriscsúszó és az erre felerősíthető átmenőtengelyes futókerékpár tette lehetővé a motoros felszállást. Szárnya egysíkú, félszabdon hordó, két párhuzamos fadúc kitámasztású volt a törzshöz csatlakozó vállszárnyas megoldásban. A közepén osztott szárny két-két lucfenyőből és furnérból – szaknyelven rétegelt lemezből – készült főtartóra húzott, meglehetősen ívelt szelvényű bordákkal épült és vászonnal volt borítva.” Ez a repülőgép – mivel ebben az időben az egyesületnek még műhelye nem volt – Svachulay Sándor lakatosműhelyében, Asbóth Oszkár légsavargyárában, és beleértve a végleges összeszerelést is, a Neuschlosz-Lichtig repülőgépgyárban épült. Ez volt a „Mama kedvence”.

NEUSCHLOSZ-LICHTIG

REPÜLŐGÉPGYÁR ÉS FAIPAR R.-T.
HAJLÍTOTT BÚTORAI

70.
41 cm. ∅

1.
41 cm. ∅

BUDAPEST-ALBERTFALVA

VEZÉRKÉPVISELET ÉS MINTARAKTÁR
FRIED ZOLTÁN PALATINUS BÚTORCSARNOK
BUDAPEST, VII. KER., DOHÁNY UCCA 62
TELEFON : 1-382-43

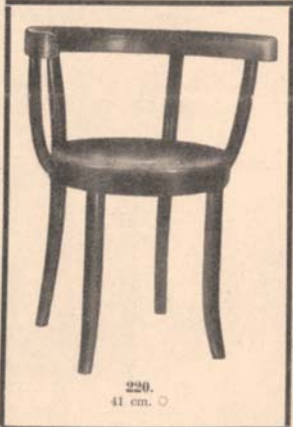

LIGHTIG „A“
41 cm. ∅

LIGHTIG „C“
41 cm. ∅

LEGUJABB KAROSSZÉKUNK:

220.
41 cm. ∅

6.
41 cm. ∅

3/M.
41 cm. ∅

604.
41 x 41 cm. ∅

KIVÁNSÁGRA KÉSZSÉGGEL
KÖLDJÜK DIJMENTESEN NAGY,
KÉPES ÁRJEGYZÉKÜNKET

A Neuschlosz-Lichtig Repülőgépgyár és Faipari Rt. hajlított bútorai, reklámlap /

Bent furniture of the Neuschlosz-Lichtig Aircraft and Wood Industry Co. Flyer

1930-as évek közepe táján, reprodukció (Alexander von Vegesack: Thonet. Hajlítottfa és csővázas bútorok. Cser Kiadó, Budapest, 2009) / c. mid 1930s, reproduction (Alexander von Vegesack: Thonet. Hajlítottfa és csővázas bútorok [Thonet. Classic Furniture in Bent Wood and Tubular Steel]. Cser Kiadó, Budapest, 2009)

HAJLÍTOTT BÚTOROK

A Neuschlosz-Lichtig gyárban hajlított bútorok gyártására 1933 után került sor, amikor a cég egyesült az Albertfalvai Hajlítottbútor-gyárral.

Az albertfalvi asztalosok szaktudására szükség volt a hajlított bútorok sorozatgyártásában is, amelynek nagyságrendje az 1930-as években elérte, majd meghaladta az évi 40 ezer darabot, jelentős hányadát kép-

viselve az országban gyártott és nem csak a belföldi szükségletre termelt 300 ezer darabnak.

A gyár termékei a viszonylag olcsóbb kategóriába tartoztak, árjegyzékében közel kétszáz típust ajánlottak megvételre. A legegyszerűbb székek az 1930-as évek derekán 5, a karosszékek 6 pengőbe kerültek.

A Magyar gyáripari és üzemi címtár 1926-ban a Neuschlosz-Lichtig Faipari Rt.-t nagyvállalként, 400 munkással regisztrálta. Az 1935-ös kiadás 450

**Hát- és kartámaszos
íróasztali szék
Lichtig jelzéssel /
Desk chair with back
and arm rest with
'Lichtig' brand sign**

1930-as évek közepe,
hajlított bükkfa
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
mid 1930s, bent beech
(Museum of Applied
Arts, Budapest)
[79 cm, Ø 41 cm]

munkásról és nagy, 66 lóerős beépített gépi teljesítményről tudósít.

A gyár 7. számú, 48 oldalas gyártmánykatalógusában – az egyes típusok változatait is beleszámítva –

több mint 160 darab hajlított bútort szerepel, elsősorban ülőbútorok: székek, karosszékek, de egyaránt megtalálható az asztal, a fogas, az ülőkanapé, sőt az ágy is. A katalógus belső címlapja szerint: „eredeti típusaink mintavédelemben részesülnek, illetve szabadalom tárgyát képezik.”

Ezek közé sorolhatók minden bizonnyal a 41 centiméteres ülésalap-átmérőjű *Lichtig A, B és C típusok*.

A székek egy részénél rétegelt lemezből készült dombornyomott ülést és háttámlát is alkalmaztak. Nem tudhatjuk, hogy ezek az elemek honnan származtak; amennyiben saját gyártásúak voltak, úgy furnérhámozó és sík-, illetve idompréselésre alkalmas berendezések is működhettek a gyárban.

Külön típust képviselt az egymásra rakásolható szék.

Az egyszerűbb típusok mellett különlegességnek számítottak a forgószékek, amelyek a mai igazgatói karosszékek egykori elődjének tekinthetők.

Asztalosmester édesapám családja házában a Zala megyei Lentiben. Fényezett és festett bútort készített, mellette „pesti” hajlított bútort forgalmazásával is foglalkozott. Gyermekkori emlékeim között megmaradt a „Lichtig” forgószék, amit a községbe települő fogorvos számára hozott és birtokolt meg apám. Pár év elteltével a fogorvos valódi fogorvosi széket tudott vásárolni, és a forgószéket akkor fizette ki, és köszönettel visszaadta apámnak.

A GYÁRAK UTÓÉLETE, EMLÉKEZETE

A második világháború idején a gyár berendezéseit a szovjet katonai hatóságok leszerelték. A céget, illetve annak megmaradt részeit 1948-ban államosították. Ide, az üresen álló épületek felhasználásával költöztették a később országos hírűvé vált, ipari légtechnikai berendezéseket gyártó nagyvállalatot, a Szellőző Műveket.

Az Albertfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskolamúzeum kezdeményezésére 1994-ben, az Építész utca 8–12. alatt, az egykori repülőgépgyár szerelőcsarnokának falán (Szellőző Művek Kft.) emléktáblát helyeztek el.

TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ
faipari mérnök, c. egyetemi tanár

Hegyi Ibolya (1953–2016) kárpitművész emlékére

■ 2016. március 14-én, 62 éves korában hunyt el a kortárs, autonóm kárpitművészet kiváló művelője. A 20. században megújult, de továbbra is a félezer éves szövési technika hagyományából táplálkozó műfaj nemzetközi szinten is számontartott művelője és elméletírója volt. Alkotásai, cikkei, a kurátori koncepciója mentén létrejött hazai és külföldi csoportos kiállítások, a doktori disszertációja mind egy-egy jelentős mérföldkövet jelentenek a textilművészet és festőművészet határán a lábát immár határozottan megvetni képes és a művészeti szakirodalom számára sem megkerülhető, sajátos alkotói kifejezőmód történetében.

Hegyi Ibolya 1978-ban végzett a Magyar Iparművészeti Főiskola gobelin szakán, mesterei Szilvitzky Margit és Plesnivý Károly, diplomakonzulense Solti Gizella, Ferenczy Noémi tanítványa volt. Az 1980-ban rendezett, a műfaj számára sorsdöntő, szombat-helyi VI. Fal- és Tértextil Biennálén az akkor legfiatalabb és a korábbi művészgeneráció kiemelkedő színvonalon lépett fel a megújulás határozott jeleit magukon viselő szövött kárpitokkal. Többek között Baráth Hajnal, Dobrányi Ildikó, Hajnal Gabriella, Kecskés Ágnes, Nagy Judit, Nyerges Éva, Oláh Tamás, Pápai Livia, Péreli Zsuzsa, Polgár Rózsa, Solti Gizella társaságában Hegyi Ibolya is a tanszékalapító Ferenczy Noémi által kijelölt alkotói elvek és gyakorlat beteljesítését vállalta magára. A történeti előzményekben több, egymást követő egységből álló és más-más személyek által végzett tervezési és kivitelezési munkafolyamatot egyszemélyes tevékenységgé alakították. A tervezés és a szövés egy kézbe került, s az új keletű integráció olyan mértékű szabadságot, személyességet biztosított a műfaj művelőinek, amire korábban nem volt példa a kárpitok előállításának történetében.

Hegyi Ibolya szövőszékénél a gyakorlati munka lassan folyt. Az egy centiméteren 8 szál felvételi sürűséget figyelembe véve érthető, hogy évente egy-két, legfeljebb három mű született meg. A végtelennek

tűnő, monoton szövés során kirajzolódó képtémák maguk is az időtlenséget, a természet határtalanságát, a tér és idő fizikai és filozófiai meghatározásának nagy ívű folyamatát tárják elénk.

A mechanikus, ismétlődő mozdulatok végrehajtása közben szárnyaló gondolatok születtek az alkotóban, melyekből előbb újabb művek keletkeztek, később pedig cikkek, tanulmányok és 2008-ban *Az idő szövete – Az európai tradíciójú szövött kárpit pozícióváltásai és nyelvi metamorfózisa az ezredfordulón* című DLA-értekezés.

A kárpit műfajának művelőiben a művészetszemlélet, az életpálya párhuzamossága az egymásra utaltság, a közös fellépés szükségszerűségének felismerését eredményezte. A növekvő számú csoportos kiállítások, az érdekvédelmi szervezetek létrehozásának ideje 1990

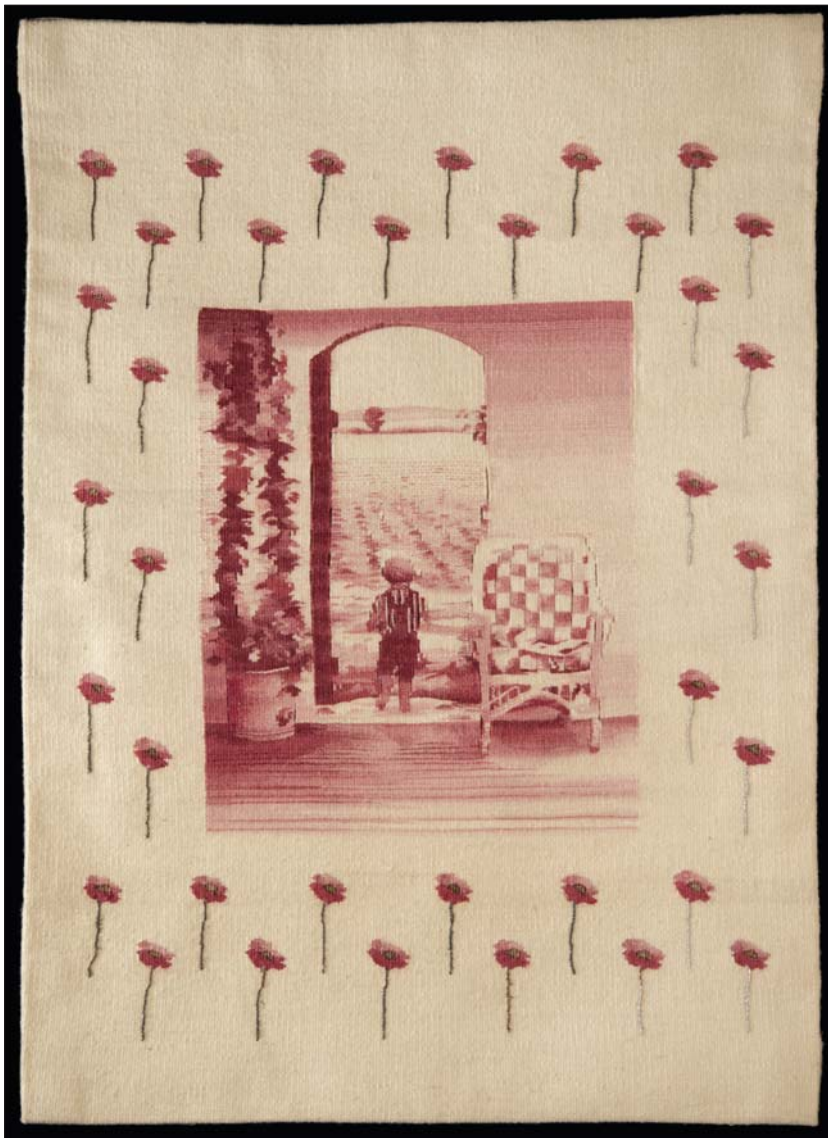
→
Hegyi Ibolya:
Délután /
Ibolya Hegyi:
Afternoon

[1983] *gyapjú,*
gobelinteknika
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
wool, Gobelin
technique (Museum
of Applied Arts,
Budapest)
[61x45 cm]

Hegyi Ibolya:
Délután (részlet) /
Ibolya Hegyi:
Afternoon (detail)

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

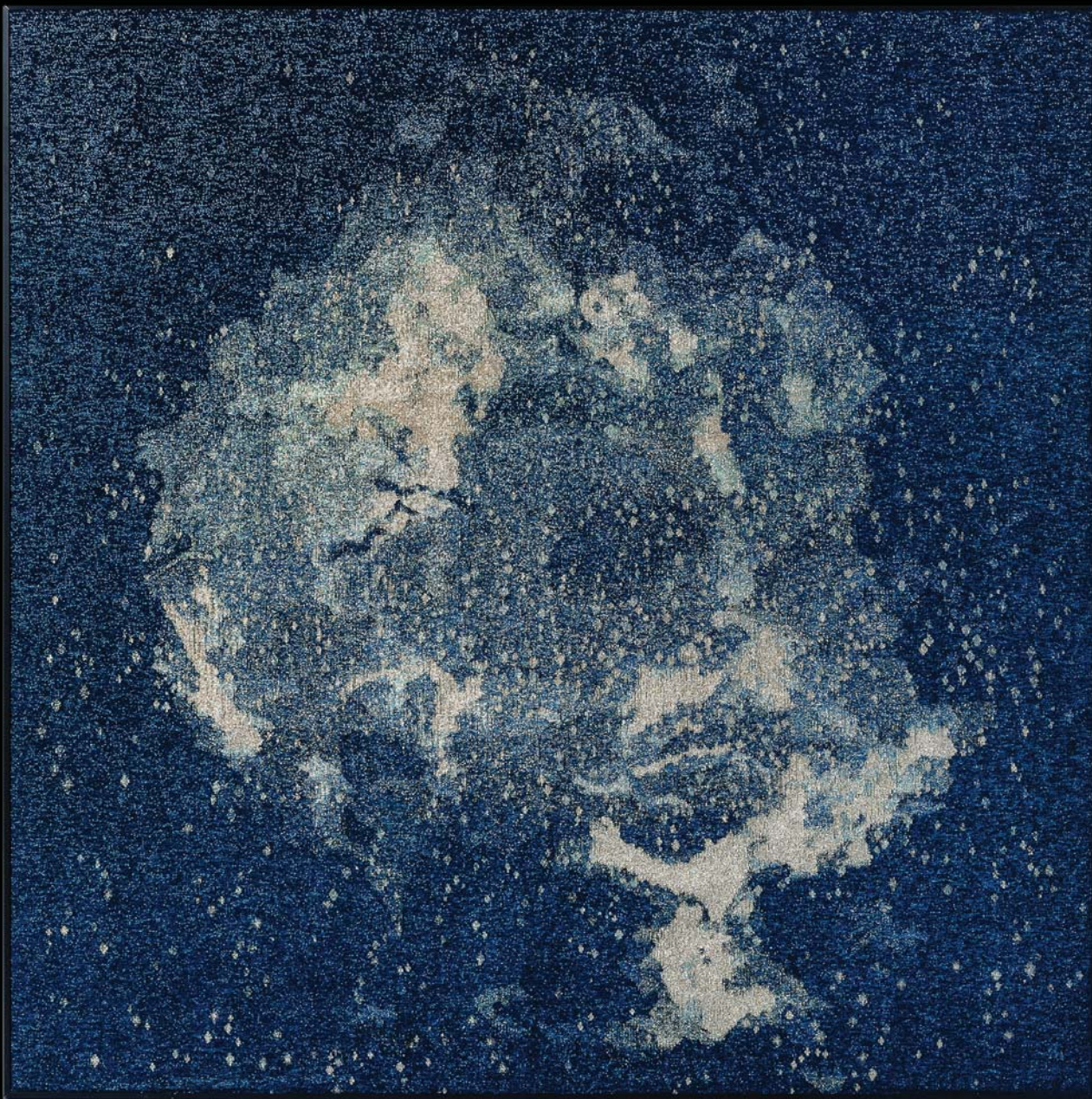

után jött el. A művészek különféle mértékben vállalták magukra a közösségi feladatok ellátását. 1996-ra Hegyi Ibolya és hét társa szövött himnuszokat készített, melyeket a budavári Sándor-palota felújítás előtt álló, impozáns épületében mutattak be nagy sikerrel. Az 1996-ban Dobrányi Ildikó (1948–2007)

Hegyi Ibolya: Időforma / Ibolya Hegyi: Time Form

[2007] gyapjú, len, pamut, beryóselyem, fémszál, gobelinteknika, felvetés: 8/cm (Keresztény Múzeum, Esztergom) / wool, linen, cotton, silk, metal thread, Gobelin technique, warp: 8/cm (Christian Museum, Esztergom) [200x40 cm]

Hegyi Ibolya:

Galaxis I. /

Ibolya Hegyi:

Galaxy, I

[1994]

gyapjú, fémszál,

gobelinteknika

(Iparművészeti

Múzeum, Budapest) /

wool, metal thread,

Gobelin technique

(Museum of Applied

Arts, Budapest)

[110,7x110,7 cm]

Hegyi Ibolya:

Betlehemi csillag

(feltehetőleg azonos

a művész DLA-

disszertációjában

Üstökös néven szereplő

alkotással) /

Ibolya Hegyi:

The Star of Bethlehem

(presumably identical

with the composition

referred to as 'Comet'

in the artist's DLA

dissertation)

[1996]

gyapjú, fémszál,

gobelinteknika

(Iparművészeti

Múzeum, Budapest) /

wool, metal thread,

Gobelin technique

(Museum of Applied

Arts, Budapest)

[22x20 cm]

Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

elnökleivel megalapított Magyar Kárpitművészek Egyesületének (MKE) alelnöki tisztét nyerte el a kiteljesedett korszakába érkező ambiciózus művész. Kettejük közös törekvéssé vált a műfaj hazai meg erősítése és külhoni megismertetése. A szocializmus időszakára – a bezártság miatt – jellemző belterjessé gen felülemelkedve Magyarországon, majd európai kiállítótermekben és az Amerikai Egyesült Államok- ban is hozzáférhetővé tették a közel száz tag munkásságának legjavát. A nemzetközi megmértetés, a szakmai siker ugyanolyan fontos volt számukra, mint a külföldi kollégákkal való kapcsolatfelvétel. Az összevetés szándékából születtek a *Kárpit* (2001) és a *Kárpit 2* (2005) pályázatok és kiállítások a Szépművészeti Múzeumban. A magyar kárpitművészet értékeire fel- figyelt és a továbbiakban szívesen együttműködő partnernek bizonyult az American Tapestry Alliance, ATA (Amerikai Kárpit Szövetség) és a European Tapestry Forum, ETF (Európai Kárpit Fórum).

A rendszeres állami és egyéb támogatások felkuta- tása, az MKE budavári műhelyének fenntartása, a fo- lyamatos működés biztosítása, sokak egyetértésének a hiánya mindkettőjük erejét felőrlötte.

Az egyesületből kilépett és 2009-től a Dobrányi Ildikó Alapítványban folytatta tevékenységét Hegyi Ibolya. Fáradhatatlanul hitt abban, hogy a kárpitmű- faj a befektetett szellemi energia és a mai felfogásunk szerint felbecsülhetetlen értékű időráfordítás révén korunk egyik leginkább megbecsülésre méltó eszté- tikai minőségét testesíti meg. 2000 után alkotta meg munkásságát összefoglaló műveit: az *Aranykort*, az *Időjárás-jelentés/H2O*-t, a *Tejutat*, az *Időformát*, a *Fé- regjáratot*, melyekkel az utóbbi években már csak ma- ga pályázott és nyert kiállítási lehetőséget, elismeré- seket a nemzetközi szintén.

Utolsó éveiben a történeti és a kortárs kárpit kap- csolatát kutatta.

Kezdeményezésére jött létre a 27 európai résztve- vőt megmozgató *Európa szövete* című alkotói, kon- ferencia- és kiállítási projekt. Az utóbbinak 2011-ben előbb a brüsszeli Musées royaux d'Art et d'Histoire, majd a budapesti Iparművészeti Múzeum adott ott- hont. A teljes program két kötetben jelent meg. Az újkori kárpit és annak részleteit feldolgozó kortárs pa- rafrázisok a Hegyi Ibolya utolsó kurátori tevékeny- ségének eredményeként létrejött *Történeti és kortárs kárpitok Magyarországon* című tárlaton is láthatóak voltak Esztergomban, a Keresztény Múzeumban.

Hegyi Ibolya negyven műalkotást számláló életmű- ve, cikkei, disszertációja, *Az idő szövete* című könyve, az általa szerkesztett és részben írt magyar és angol nyelvű katalógusok kellő alapossággal dolgozzák fel a magyar kárpitművészet történetét, bemutatják a műfaj sajátos, kortárs, autonóm formájának elméleti alapjait. Az általa kiválasztott és kiállító művészek, művek mindig azt a színvonalat képviselték, melyet világszerte elismeréssel illetnek, még akkor is, ha en- nek az itthoni közönség alig van tudatában. Az általa írásra ösztönzött művészettörténészek, műkritikusok alkalmat kaptak a műfaj mély megismerésére, és an- nak mindannyian elkötelezett híveivé is váltak. He- gyi Ibolya művészi és elméletírói hagyatéka teljes és befejezett egész. Az általa körülhatárolt, igényes al- kotói magatartásmódot és az ezzel együtt járó törté- neti tudatosságot, a filozofikus szemléletű, de a ter- mészettudományok felé is nyitott kutatói lendületet átvéve a jövőben bátran folytatható a megkezdett és alaposan előkészített útvonal bejárása.

KONTSEK ILDIKÓ
művészettörténész, a Keresztény Múzeum igazgatója

Hírek

■ **Két tárlat Balatonfüreden** a Vaszary Galé- riában. (Honvéd u. 2–4.) – *Pusztán fekete vonalakkal – Dürer-metszetek a Szépművé- szeti Múzeumból* címmel 2016. március 19.

és június 19. között látható kiállítás. – *Egy önleletrajz* címmel Jovánovics György szob- rásművész munkásságából nyújtanak ke- resztmetszetet az 1960-as évekbeli, korai művektől kezdve a külön erre a kiállításra készített alkotásokig. A tárlat 2016. márci- us 19. és július 17. között látogatható.

■ **Vasarely: Szerigráfiák, multiplikák** címmel a Frankofón Fesztivál keretében Victor Va- sarely (1906–1997) legjelentősebb műfajá- ból, a sokszorosító eljárásokkal készült mű- vekből, a Szépművészeti Múzeum Vasa- rely Múzeumának anyagából mutatnak be válogatást a Francia Intézetben (Budapest

I. ker., Fő u. 17.) 2016. március 18. és június 18. között. A képen egy különleges, mégis jellegzetes Vasarely-mű.

■ **Hommage à Vasarely** tervezőgrafikai pályázatot hirdetett a Pécsi Galéria Archívum Alapítvány és a Pécs 2010 Egyesület Victor Vasarely születésének 110 éves évfordulója alkalmából. A tervezőgrafika területén alkotó művészek 2016. június 24-ig adhatják be pályamunkáikat. Bővebb információ elérhető a MAOE (Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete) honlapján.

■ **Két kiállítás Miskolcon.** – A *Gyűjtők és gyűjtemények* sorozat második résztvevőjeként a királdi Művésztelep mutatkozik be a Herman Ottó Múzeum Papszeri Öreg Épületében. (Miskolc, Papszer u. 1.) A 2012-ben alakult társaság az elmúlt években mindenkit felkutatott, aki csak tudott valamit a barkó hagyományokról. A palócság egy kisebb, zárt közössége a barkó népcsoport. A Művésztelep tagjai a gyűjtőmunka anyagából merítve el is sajátították a barkó szövés, viseletvarrás, hímzés, bú-

torfestés és bőrművesség fortélyait. Gyűjtő- és alkotómunkájuk eredményét mutatták be *Nyiss ajtót a barkóságra* címmel 2016. március 10. és május 29. között. – *A krosznói üveg világa tegnap és ma* címmel a Kárpátalja Múzeum (Krosno, Lengyelország) vendégkiállítása látható 2016. április 21-től június 26-ig.

■ **Fajanszba zárt történelem** – a habán kerámia Magyarországon címmel nyílt kiállítás a Tatabányai Múzeumban. (Szent Borbála tér 1.) A tárlat ízelítőt ad az újkorban a Kárpát-medencébe menekült anabaptista közösségek életéből, tárgyi hagyatékából, elsősorban különleges díszítésű és formavilágú kerámiaművészetéből, amely jelen volt a kor főúri, városi és népi kultúrájában is. (2016. március 18. – június 5.)

■ **Próbálják az olimpiai formaruhákat.** – A Magyar Olimpiai Bizottság 11 tervezőgárdát hívott meg a 2016-os nyári olimpiai játékok formaruhájának tervezésére. 2015 szeptemberéig hatan adtak be érvényes pályázatot, közülük a Nubu, a The Four és a Use Unused jutott a döntőbe, végül a zsűri a Use Unused Füzes Eszter, Godena-

Juhász Attila és Tóth András alkotta csapatának fiatalos, sportos, elegáns formaruháit ítélte a legjobbnak. A ruhákra a babérral koszorúzott 168-as embléma az eddig elnyert magyar olimpiai aranyérmek számát örökíti meg.

■ **Képek és pixelek / Fotóművészet – és azon túl** / Nemzeti Szalon 2016. A magyar fotóművészet legutóbbi 10-15 évét és jelenét mutatja be a Műcsarnok tárlata. (Budapest XIV. ker., Dózsa György út 37.) A fotózásban szinte minden megváltozott a képek készítésének gyökeresen új módjával, a digitális technikával. Csaknem 150 művész több száz, az elmúlt 10-15 évben született képe látható a falakon, öt téma köré csoportosítva: *Hely, ahol; Szemben; Testkép; Nézőpont; Varázslat*. (2016. április 23. – június 26.)

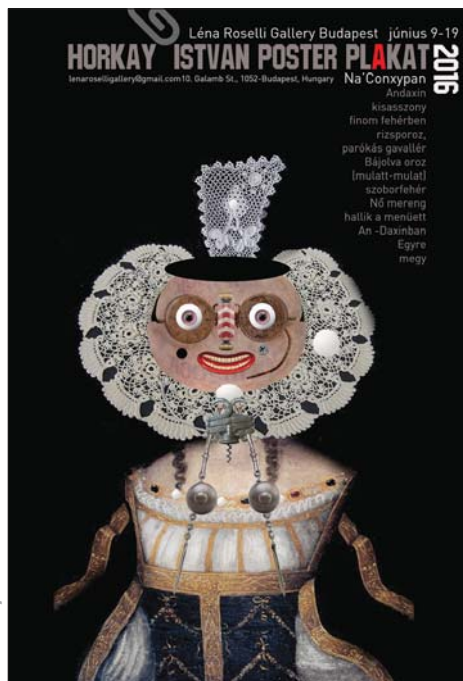
■ **Három kiállítás a Klebelsberg Kultúrkúriában.** (Budapest II. ker., Templom u. 2–10.) – „*Volt egyszer egy kukoricagőré*” címmel Sprok Antal faművész szoborbútorait a Kúria-tárlaton mutatták be 2016. április 15. és május 12. között. – A Folyosó-tárlaton Az Év Természetfotósa 2015 pályázat legjobb

képeit, hazai, határon túli, profi és amatőr alkotók munkáit állították ki 2016. április 7. és május 8. között. – A fotók után *Kép – vándorlás* címmel Simonyi Cecília illusztrátor, grafikus tárlata következik, mely 2016. május 10. és június 26. között látható.

■ **Pontról pontra** címmel Varga Dóra üvegtérvező munkái voltak láthatók a Herman Ottó Múzeum – Miskolci Galéria Rákóczi Házában (Rákóczi u. 2.) 2016. április 7-től május 29-ig.

■ **Horkay István: Plakátok / Posters 2016.** – A Léna Roselli Gallery-ben (Budapest V. ker., Galamb u. 10.) 2016. június 9. és 19. között látható tárlatot hírül adó plakáton Na'Conxypan Gulácsy Lajos különös alakokkal benépesített világára utal, Andaxin kisasszony pedig egy a sok, Horkay István teremtette különös lény közül.

Fotó: Magnus Aircraft

■ **A friedrichshafeni Aero 2016** szakkiállításon az e-Flight-expo Award-ot, a legnagyobb európai kisrepülő innovációs díjat kapta a kecskeméti Magnus Aircraft Kft. és a Siemens közös fejlesztésű elektromos repülőgépe, a *Magnus eFusion* (kép). A kétüléses, könnyűszerkezetes, kompozitanyagokból készült gép súlya 410 kilogramm, egyelőre 20-25 percet képes a levegőben tölteni, de a fejlesztők az üzemidőt több órára szeretnék növelni. Pilótaképzéshez és vészhelyzeti képzéshez gazdaságosan használható a kisgép.

■ **Györfi Lajos** szobrászművész munkáiból rendeztek kiállítást 2016. április 21. és május 29. között a Vigadó Galériában. (Budapest V. ker., Vigadó tér 2.) Bocskai István alakja különleges helyet foglal el Györfi Lajos életművében, ez az emlékkiállítás is a fejedelem kultuszának ébrentartását szolgálta.

■ **Zsolnay Fényfesztivál 2016** – július 1–3. – Pécs az idén nyáron indítja útjára legújabb kezdeményezését: július első hétvégéjén tematikus összművészeti fesztivált rendeznek, amely a város közel kétezer éves múlt-

jának hagyatékát a fantázia világával ötvözi. Az ókeresztény sírkamrák, az első magyarországi egyetem, a török kori emlékek és az újjászületett Zsolnay-gyárpételek korhű hangulatokkal, produkciókkal, látványokkal népesülnek be. Este fényárba borul a város, az álló és mozgó fényfestészeti képek, építmények, installációk némelyikének létrehozásában a közönség is részt vehet.

■ **Sárkányok Magyarországon.** – *Sárkány a művészetben* címmel a Kőszegi Művészeti Egyesület tematikus kiállítását rendezték meg a kőszegi Jurisics-vár Lovagtermében (Rajnis József u. 9.) 2016. április 22. és május 16. között. – *Sárkányok mindig lesznek* – Petőfi Irodalmi Múzeum. (Budapest V. ker., Károlyi u. 16.) A 2016. március 27-től november 6-ig látható kiállítás arra vállalkozik, hogy bemutassa a különböző kultúrák sárkányértelmezéseit, a „tudományos” leírásukra tett kísérleteket, termékeny jelenlétüket a képzőművészetben és az irodalomban. – *Papírsárkányok és porgettyűk* – a Japán Alapítvány vándorkiállítása 2016. május 5. és június 3. között a Laczkó Dezső Múzeumban. (Veszprém, Erzsébet sétány 1.) – *Sárkányok éjszakái* az állatkertben. (Budapest XIV. ker., Állatkerti körút 6–12.) 2016. április 8-tól május 22-ig minden este 19 és 22 óra között kínai lámpionművészek egyedülálló alkotásait, színpompás, 20 méteres sárkányt és több száz csodás fénylényt csodálhatnak meg a látogatók.

Fotó: noobudapest.com

